

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2016 30 stp
Institutt for landskapsplanlegging

Åsted for fortetting

Stedsidentitet som motkraft til fortetting

Scene of Densification

Identity of Place as Counterforce to Densification

Jens Eide Hatteland

By- og regionplanlegging

Åsted for fortetting

Stedsidentitet som motkraft til fortetting, en case-studie av Gjøannes i Bærum kommune

Bibliotekside

Tittel: Åsted for fortetting: Stedsidentitet som motkraft til fortetting

Forfatter: Jens Eide Hatteland

Veiledere: Kristine Lien Skog og Marius Grønning

Format: Stående format, 210 mm x 297 mm

Sidetall: 75

Opplag: 8 eksemplarer

Emnenord: Sted, stedsidentitet, sense of place, territorialisering, urban sprawl, forstad, motkraft, fortetting, kompakt byutvikling, Bærum, Gjøannes

Keywords: Place, identity of place, sense of place, territorialization, urban sprawl, suburb, counterforce, densification, compact city, Bærum, Gjøannes

Referanser: Fullstendig referanseliste oppgis bakerst i dokumentet. Hvis det ikke er oppgitt kilde ved illustrasjoner eller figurer er dette forfatterens egne fremstillinger

Forord

Fem innholdsrike år på Ås er forbi. Denne oppgaven er det avsluttende arbeidet på masterstudiet i by- og regionplanlegging ved Norges miljø og biovitenskapelige universitet.

Utgangspunktet for valg av tema har vært et ønske om at denne oppgaven skal kunne være et bidrag til debatten om kompakt by- og tettstedsutvikling. Ved å undersøke noe jeg opplever det er viet lite fokus på i tidligere studier håper jeg at denne ambisjonen oppnås.

Jeg vil takke alle som har hjulpet med bidrag til oppgaven. En spesiell takk rettes til hovedveileder Kristine Lien Skog som jeg har hatt et veldig godt samarbeid og som har holdt både motivasjon og konsentrasjon oppe under arbeidet. Jeg vil også takke biveileder Marius Grønning, som tok på seg veilederansvar underveis, for faglige bidrag og inngående kunnskap om Bærum. Familie og venner fortjener også en takk; dette halvåret hadde ikke vært det samme uten dere!

Jens Eide Hatteland

Ås, 11.05.2016

Sammendrag

Bærum er en av flere kommuner i hovedstadsregionen som er utpekt til å ta en vesentlig del av den forventede befolkningsveksten de kommende årene. Dermed må kommunene legge til rette for utbygging og vekst i tråd med nasjonale retningslinjer for fortetting og kompakt byutvikling. På tross av tydelige retningslinjer er det flere eksempler over hele landet på kommuner som ikke klarer å oppfylle disse.

Tema for oppgaven er motkrefter til fortetting og problemstillingen tar for seg i hvilken grad stedsidentitet kan være en motkraft til fortetting. For å svare på dette vil det belyses hvilke kvaliteter som vektlegges blant innbyggerne og hvordan dette påvirker arealplanleggingen.

For å svare på problemstillingen er det gjennomført forstudium, historisk analyse, dokumentanalyse, dybdeintervju og spørreundersøkelse. Funnene er koblet mot stedsteori og teori knyttet til urban sprawl. Det er også lagt vekt på det historiske perspektivet for å forstå hvordan identitet kan ha utviklet seg over tid.

Studien viser at Bærums utvikling har vært preget av et forstadsideal. Natur og landskap samt fellesskap i lokalsamfunn verdsettes som de fremste kvalitetene både i Bærum generelt og av lokalbefolkningen på Gjøannes. Motstanden til fortetting i Bærum dreier seg hovedsakelig om motvilje til å endre de fysiske forholdene og eksisterende strukturer, i følge denne studien kan motstanden være dypere forankret i menneskers sosiale identitet fordi mennesker og steder utvikler identitet i samsvar med hverandre. Hvordan man oppfatter Bærum og Gjøannes påvirker dermed hvordan man oppfatter seg selv. Det knyttes identitet til betydningen av de fysiske omgivelsene og fellesskap i lokalsamfunn. Fortettinger i Bærum oppfattes ikke i tråd med den betydningen lokalbefolkningen vektlegger og utviklingen er dermed i konflikt med forståelsen av seg selv.

Det konkluderes med at stedsidentitet kan utgjøre en betydelig motkraft til fortetting. Imidlertid kan stedsidentitet fungere som en del av et større bilde og hvilken betydning man tillegger sted er individuelt og vil variere fra person til person.

Abstract

Bærum is one of several municipalities in the Oslo region which is designated to take a substantial part of the expected population growth in the coming years. Thus, the municipalities must facilitate the development and growth in line with national guidelines for densification and compact development. Despite clear guidelines there are several examples across the country on municipalities that fail to meet these.

The topic is counterforces to densification and the research question examines the extent to which identity of place can be a counterforce to densification. To answer this, it looks at the qualities that are emphasized among the citizens and how this affects land use planning.

To answer the research question it is carried out preliminary study, historical analysis, document analysis, in-depth interviews and survey. The findings are linked to theory about the phenomenological concept of place and theory related to urban sprawl. It is also emphasized the historical perspective to understand how identity of place may have evolved over time.

The study shows that Bærums development has been marked by a suburban ideal. Natural landscape and community in communities valued as the foremost qualities both in Bærum in general and at Gjønnes. Opposition to densification in Bærum concerns primarily the reluctance to change the physical conditions and existing structures, according to this study, the resistance may be deeper rooted in human social identity because people and places develops identity consistent with each other. It tied identity to the importance of the physical environment and community in local communities. Densification in Bærum perceived not in keeping with the importance locals emphasize and development is thus in conflict with the understanding of oneself.

It is concluded that identity of place can constitute a significant counterforce to densification. However, local identity function as part of a larger picture and what significance they attach to place individually and will vary from person to person.

Innhold

Bibliotekside	
Forord	
Sammendrag/abstract	
1 Innledning	10
1.1 Bakgrunn	11
1.2 Problemstilling og avgrensning	12
1.5 Oppgavens oppbygning	13
2 Metode	14
2.1 Samfunnsvitenskapelig metode	15
2.2 Undersøkellesområde	15
2.2.1 Case-studie	15
2.2.2 Bærum og Gjøannes som case-område	15
2.3 Forstudium	16
2.4 Historisk analyse	17
2.5 Dokumentanalyse	17
2.6 Dybdeintervju	18
2.7 Spørreundersøkelse	19
2.8 Forskningsetikk	19
2.9 Reliabilitet og validitet	20
3 Teoretiske perspektiver	22
3.1 Stedsteori	23
3.1.1 Hva er sted?	23
3.1.2 Sted og identitet	23
3.1.3 Stedsmyter	24
3.1.4 Forståelse av stedsbegrepet	24
3.1.5 Stedstilhørighet	25
3.1.6 Sted som territorialitet	26
3.2 Urban sprawl	28
3.2.1 Kjennetegn ved urban sprawl	28
3.2.2 Fremveksten av urban sprawl	29
3.2.3 Hagebybevegelsen	30
3.2.4 Drivkrefter bak moderne urban sprawl	30
3.2.5 Farer ved fortetting	31
4 Resultater og analyse	32
4.1 Introduksjon til Bærum om Gjøannes	33

4.1.1 Regional kontekst	33
4.1.2 Lokal kontekst	34
4.1.3 Tall og fakta	35
4.2 Historisk analyse	36
4.2.1 Årene 1800-1900: Byen som drøm og mareritt	36
4.2.2 Årene 1900-1940: Infrastruktur gir vekst	36
4.2.3 Årene 1945-1970: Den store norske flyttesjauen	38
4.2.4 Årene 1970 - i dag: Videre vekst	39
4.3 Dokumentanalyse	40
4.3.1 Nasjonale føringer til regional og kommunal planlegging	40
4.3.2 Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging	40
4.3.3 Regionalplan for areal og transport i Oslo og Akershus	40
4.3.4 Bærum kommunes arealstrategi	43
4.3.5 Tidligere kommuneplaner	43
4.3.6 Reguleringsplaner	43
4.4 Resultater fra dybdeintervju	46
4.4.1 Kvaliteter og tilhørighet	46
4.4.2 Bygdeidentitet	47
4.4.3 Holdninger til fortetting	48
4.4.4 Utbygger om prosessen ved Gjønnestjordet	49
4.5 Resultater fra spørreundersøkelse	52
4.6 Oppsummering	53
5 Diskusjon	54
5.1 Hvilke verdier vektlegges som kvaliteter ved Gjønnest?	55
5.1.1 Fysiske omgivelser er den fremste kvaliteten	55
5.1.2 Lokalsamfunn viktig for innbyggernes tilhørighet	56
5.2 Betydning av stedets kvaliteter for planprosesser	58
5.2.1 Kvalitetene kan forsterke bygdeidentiteten	58
5.2.2 Alibi for spredt utbygging og ineffektiv arealutnyttelse	58
5.2.3 Motstand til fortetting er dypere forankret enn å ikke ville endre det fysiske særpreget	59
6 Avslutning	62
6.1 konklusjon	63
6.2 Avsluttende refleksjoner	65
6.2.1 Metodiske refleksjoner og videre studier	65
Referanser	68
Vedlegg	71

KAPITTEL 1

INNLEDNING

Kapittelet tar for seg bakgrunn for oppgaven, problemstilling og avgrensninger. Det gjøres også rede for oppgavens oppbygning.

1.1 Bakgrunn

Over 80 prosent av Norges befolkning bor i dag i byer eller tettsteder og omtrent halvparten bor i de seks største byene i landet. Det forventes en betydelig befolkningsvekst i norske byer og tettsteder de kommende årene. Både politiske, økonomiske og sosiale drivkrefter fører til at stadig flere bosetter seg i byer og tettsteder og det er de største byene som vil oppleve den største befolkningsveksten de kommende årene (St. Meld nr. 31 2002-2003).

I Oslo og Akershus er det forventet omtrent 260 000 nye innbyggere frem mot 2030 (Plansamarbeidet u.å.). For å planlegge hvordan denne veksten skal håndteres i regionen er det etablert en regional plan for Oslo og Akershus. Planen er utarbeidet i samarbeid med Oslo kommune og Akershus Fylkeskommune, med alle kommunene i Akershus. Målet med planen er å sikre felles målforståelse og en samordnet areal- og transportplanlegging.

Den kompakte byen kjennetegnes av tett bebyggelse, urbane områder knyttes sammen med kollektivtrafikk og korte avstander mellom byens ulike funksjoner, eksempelvis bolig, arbeid og servicetilbud (OECD 2012). Fortetting defineres som: *"All byggevirksomhet innenfor dagens tettstedsgrense som fører til høyere eller mer effektiv arealutnyttelse"* (Guttu & Thorén 1996).

Retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging legger tydelige føringer for fortetting og kompakt byutvikling, for å forhindre økte klimagassutslipp og å redusere fotavtrykket for ny bebyggelse. Økt arealutnyttelse innenfor byggesonen forventes også å redusere transportbehovet når

avstandene til byens funksjoner blir kortere.

Den regionale planen følger opp de nasjonale føringene for kompakt by- og tettstedsutvikling, og legger opp til en flerkjernet utvikling. Seks regionale byer i Akershus skal sammen med Oslo og et sammenhengende bybånd i byområdet skal ta størstedelen av befolkningsveksten. Store deler av Bærums byggesone ligger innenfor det prioriterte vekstområdet i den regionale planen. Knutepunktstrategien innebærer å bygge tettere ved kollektivknutepunkt for å styrke grunnlaget for kollektivtrafikk, sykkel og gange som vil redusere transportbehovet og utslipp knyttet til dette.

På tross av at retningslinjene er tydelige, finnes det mange eksempler over hele landet på kommuner og utbyggingsprosjekter som ikke har klart å oppfylle disse. Byer og tettsteder vokser utover byggegrensen eller nye prosjekter oppnår ikke den nødvendige tetthetsgraden. Det gjelder også for Bærum kommune. Gjennom statlige investeringer fra Oslopakke 3 til oppgradering og gjenåpning av Kolsåsbanen lå alt til rette for effektiv arealutnyttelse langs T-banen. Nasjonale og regionale føringer var ikke tilstrekkelig, den kompakte boligbyggingen ble likevel ikke realisert som forventet på Gjønnen. Hvorfor ble det slik?

Fortetting i allerede bebygde områder og bymiljøer vil ofte være en kilde til konflikt. I Norge var byutviklingen frem til midten av 1980-tallet preget av en byspredning. Privatbilismen gjorde at man kunne bo mer spredt, samtidig var den foretrukne bosituasjonen en suburban enebolig (Hanssen et al. 2015). Byene har i mange år blitt fremstilt som dystopier, mens det er skapt et bilde av forstedene som utopi. Nå skal flere bo tettere og verdier knyttet til forstadsidealet skal erstattes.

Helle et al. (2006) skriver at Bærums innbyggere helt opp til i dag har brukt begrepet bygd for å beskrive sitt bosted og at dette henviser til en særegen forstadsidentitet.

Utgangspunktet for valg av tema har vært å kartlegge motkrefter til kompakt by- og tettstedsutvikling. Stedsidentitet har først og fremst handlet om profilering og markedsføring av steder (Vestby 2009, Skogheim & Vestby 2010). Det er imidlertid forsket lite på hvordan stedsidentitet påvirker arealplanleggingen.

Bygdeidentitet er antatt å være en motkraft til utvikling av kompakte tettsteder. Er det slik at nye idealer må etableres i områder preget av allerede eksisterende bygdeverdier? Denne oppgaven vil undersøke hvorvidt etablert stedsidentitet kan være en hindring for kompakt byutvikling i Bærum.

1.2 Problemstilling og avgrensninger

I denne oppgaven skal følgende problemstilling besvares:

I hvilken grad kan stedsidentitet være en motkraft til fortetting?

Undersøkelsen i denne oppgaven er avgrenset til å omfatte Bærum generelt og Gjøannes spesielt. For å besvare problemstillingen er det videre formulert to underproblemstillinger:

a) Hvilke kvaliteter vektlegges ved Gjøannes?

b) Hvilken betydning får stedets kvaliteter for planprosessene?

For å besvare spørsmålene oppgaven reiser vil det benyttes stedsteori for å belyse hvordan ulike oppfatninger av stedsbegrepet påvirker hvordan steder oppfattes. Teori om urban sprawl og en analyse av Bærums utvikling sett i et historisk perspektiv benyttes for å forstå Bærum som gjenstand for urban sprawl og hvordan dette kan ha påvirket stedsidentiteten.

1.3 Oppgavens oppbygning

Oppgavens oppbygning og arbeidsprosessen følger hverandre i stor grad. Illustrasjonen til høyre viser først og fremst oppgavens disposisjon, men kan til en viss grad også beskrive prosessen. Mer om arbeidsprosessen er beskrevet i kapittel 2.

Markeringen i venstre marg på hver partallside viser til enhver tid hvilket av kapitlene som er oppslått.

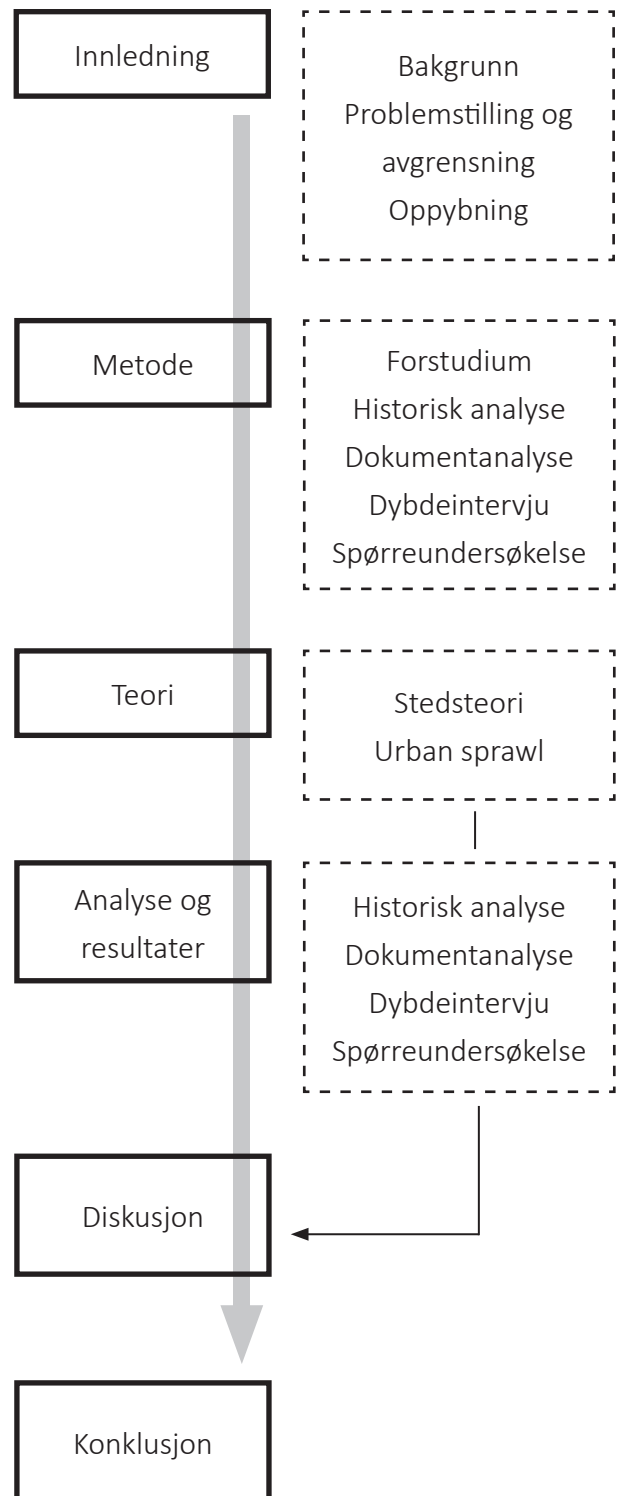

Fig. 1. Fremstilling av oppgavens oppbygning.

KAPITTEL 2

METODE

Metode er fremgangsmåten man anvender for å finne informasjon, fra gresk *methodos* som betyr å følge en bestemt vei mot et mål. Kapitlet presenterer de metodiske valgene og begrunner metodevalgene som er gjort.

2.1 Samfunnsvitenskapelig metode?

Samfunnsvitenskapelig metode vil si fremgangsmåten for informasjon om den sosiale virkeligheten og hvordan denne informasjonen skal analyseres (Johannessen et al. 2011). Metodiske veivalg innebærer avgrensning av undersøkelsesområde, samt valg av ulike metoder for datainnsamling og analyse.

Det er problemformuleringen som i denne oppgaven danner utgangspunktet for valg av metode. Oppgaven er en case-studie og det empiriske grunnlaget for diskusjonen er historisk analyse, dokumentanalyse, dybdeintervju og spørreundersøkelse. Dette kapitlet vil beskrive og ta for seg grunnlaget for de metodiske valgene i oppgaven.

Et viktig skille i samfunnsvitenskapelig metode er kvalitativ og kvantitativ metode fordi disse avdekker ulike momenter ved det som undersøkes (Halvorsen 2003). Kvalitativ metode benyttes ved undersøkelse når noe skal forstås eller beskrives. Kort forklart er det datainnsamling i form av tale og som i mindre grad kan tallfestes (Johannessen et al. 2011).

2.2 Undersøkelsesområde

2.2.1 Case-studie

Case-studier er mye brukt som forskningsdesign ved kvalitative studier fordi man ønsker å forstå større sammenhenger ved å undersøke et begrenset undersøkelsesområde, men casestudier kan med fordel kombinere ulike metodiske tilnærminger (Yin 2007). Et av formålene ved casestudier er å utvikle en helhetlig forståelse av den enheten som undersøkes (Grønmo 2004). Casestudier innebærer å samle inn mye data om et avgrenset fenomen. Det som undersøkes er gjerne helt eller mindre kjente forhold fordi den kunnskapen man har er mangelfull (Johannessen et al. 2011). En slik eksplorerende tilnærming baseres gjerne på relativt små utvalg (Grønmo 2004).

Denne oppgaven anvender case-studie, nettopp for å undersøke sammenhengen mellom menneskers stedsidentitet og motstanden til fortetting. Problemformuleringen legger opp til en eksplorerende undersøkelse. Case-studie er dermed benyttet for å undersøke oppgavens problemstilling i et avgrenset område.

2.2.2 Bærum og Gjøannes som case-område

Det er forventet at Bærum gjennom fortetting og mer kompakt boligbygging skal bidra til å håndtere en vesentlig del av den forventede befolkningsveksten i hovedstadsregionen. Dette gjør Bærum til et relevant eksempel på en kommune som skal utføre dette i planleggingen.

På Gjøannes har forventningene om fortetting vært særlig sterke. Gjøannes ligger i Østre Bærum, som i stor grad preges av eneboliger og villabebyggelse, men området ligger også

i umiddelbar nærhet til Kolsåsbanen og nye Gjøannes stasjon. Noe som gjør det veldig aktuelt med fortetting for høyere arealutnyttelse i tråd med nasjonale og regionale føringer. Forventninger om en kompakt utbygging ved nye Gjøannes stasjon skjedde bare til en viss grad da deler av det tidligere LNF-området Gjøannesjordet ble omregulert til boligformål.

At det nå skal fortettes og legges til rette for befolkningsvekst i et område med allerede etablerte verdier og identitet gjør Gjøannes til et aktuelt område for å undersøke om menneskers stedsidentitet fungerer som motkraft til fortetting.

Det er derfor sett på Bærum generelt og utbyggingen av Gjøannesjordet og de tilgrensende områdene spesielt i dette case-studiet.

2.3 Forstudium

Utgangspunktet for valg av tema var å undersøke motkrefter til fortetting. Arbeidet som ble gjort i forstudiet var retningsgivende for tematikken og den endelige problemstillingen i denne oppgaven. Som et ledd i å finne tema og problemformulering utarbeidet jeg sammen med en annen student et tankekart hvor vi listet opp alle tenkelige motkrefter og utfordringer ved fortetting, for så å sortere disse i forskjellige kategorier. Denne opplistingen og kategoriseringen tok utgangspunkt i boken Kompakt byutvikling – muligheter og utfordringer (Hanssen et al. 2015), men også kunnskap vi har tilegnet oss i løpet av studiet. I dette arbeidet pekte stedsidentitet seg ut som et spennende tema, dette var også den kategorien jeg visste minst om på forhånd.

Forstudiet gjorde det mulig å vurdere stedsidentitet som en av flere mulige motkrefter til fortetting. Med andre ord kan stedsidentitet være en av flere faktorer til at kommuner ikke får til fortetting som forventet.

2.4 Historisk analyse

Identitet og tilhørighet til steder er noe som kan ha utviklet seg over tid. For å forstå hvordan Bærum oppfattes i dag, vil det derfor være nødvendig å ha en forståelse av den historiske utviklingen og hvordan dette kan ha påvirket den oppfatningen man har av Bærum i dag.

Den historiske analysen er beskrivende og fortolkende. Analysen tar utgangspunkt i historisk litteratur og analyserer Bærums utvikling sett i lys av byspredning, hvilke verdier som blir vektlagt og hva dette har å si for utviklingen.

Analysen tar for seg utviklingen i Bærum, det vil si i et større område Gjønnes. Grunnlaget for dette er at steders utvikling må forstås i sammenheng med andre områder. Hvordan Gjønnes oppfattes vil trolig være påvirket av forståelsen av Bærum generelt. Utviklingen i Oslo er viktig for hvordan Bærums utvikling har foregått fordi det er tette bånd mellom Bærum og Oslo.

2.5 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er en metode for innsamling av kvalitative data. Metoden passer bra til eksplorerende undersøkelser fordi det tillates å hente mye informasjon som kan settes i sammenheng ved fortolkning. I dokumentanalyser hentes det inn informasjon man ikke har utarbeidet selv og hensikten er å gi grunnlag for analyse (Johannessen et al. 2011).

Materialet som er del av dokumentanalysen er planer og dokumenter som har hatt betydning for planprosessen ved fortetting på Gjønnes. Analysen tar for seg dokumenter på statlig nivå, regionalt nivå og fra kommunalt nivå. Sammen gir denne analysen et kunnskapsgrunnlag som både ble benyttet til analysen, men også som forberedelse til intervjuene.

Dokumentanalysen bidrar til å danne grunnlaget til analysen for hvordan verdiene som vektlegges som kvaliteter påvirker planprosessene. Dokumentanalysen er gjennomført ved å lese saksdokumenter og kommuneplaner. Alt som ble ansett relevant ble hentet ut og ført opp i eget dokument. Dette er så sortert etter hva som er aktuelt for problematikken denne oppgaven reiser.

2.6 Dybdeintervju

Det kvalitative forskningsintervjuet er en samtale med struktur og formål, hvor hensikten enten er å forstå eller å beskrive noe (Johannessen et al. 2011).

Intervjuer er den vanligste måten å samle inn kvalitative data på, fordi det er en fleksibel metode som er velegnet for å få detaljerte beskrivelser. Mange informanter vil føle seg komfortable i en intervjusituasjon, såfremt tema for intervjuet ikke er sensitivt eller vanskelig på andre måter. Det er flere forskjellige former for å gjennomføre et kvalitativt intervju, både i grupper eller med en deltaker og intervjuet kan være mer eller mindre strukturert (Johannessen et al. 2011).

Problemstillingen og forskningsdesignet som er valgt åpner for samtaler med aktører i samfunnsutviklingen i Bærum, for å undersøke hvilke verdier som vektlegges og hvordan dette påvirker planprosessene. Formålet med dybdeintervju er å få en mer dyptgående forståelse av problemstillingen oppgaven reiser. Dette er en kvalitativ tilnærming, fordi målsetningen i oppgaven er å forstå om det er sammenheng mellom stedsidentitet og motstanden til fortetting.

I denne oppgaven er det gjennomført semistrukturerte dybdeintervju. Det vil si at intervjuene følger en overordnet intervjuguide. I et semistrukturert intervju tillates det å bevege seg bort fra intervjuguiden, spørsmålenes rekkefølge kan variere og det gis anledning til å stille tilleggsspørsmål eller utdypninger. Intervjuene som er gjennomført har blitt lagt opp som en samtale, men med faste holdepunkter i intervjuguiden slik at alle

spørsmålene ble besvart. Intervjuene varierte i varighet fra 30 minutter til omtrent en time, og alle ble gjennomført på informantens kontor eller arbeidssted.

Informantene er fem personer som har vært involvert i utbyggingen og fortettingsprosessen ved Gjønnesjordet. Informantene bestod av tre politikere, både i posisjon og opposisjon. Politikerne ble valgt ut på grunn av sitt engasjement i planprosessene, slik det fremkom i saksdokumentene. De to andre deltakerne i dette utvalget var arealplanlegger i Bærum kommune og prosjektleder for utbyggingen på Gjønnes. Informantgruppene fikk hovedsakelig de samme spørsmålene, men intervjuguiden til planlegger og utbygger var utformet litt annerledes. Dette for å koble det generelle i kommunen til caset på Gjønnes.

På grunn av Høyres posisjon i Bærum var det viktig at partiet var representert i dybdeintervjuet. De to andre deltakende politikere representerer Venstre og Miljøpartiet de Grønne. Av ulike årsaker kunne ikke informanter fra andre partier stille til intervju, men det ble vurdert slik at det var tilstrekkelig å intervju tre politikere fra forskjellige partier fordi svarene deres var i samsvar. Det var lite som skilte politikeren i posisjon med de to i opposisjon når det gjaldt hvilke verdier som blir vektlagt i den kommunale planleggingen og innbyggernes inntrykk av Bærum.

Til tross for flere forsøk lyktes det ikke å møte Presterud Velforening til intervju, deres meninger og uttalelser er derfor hentet fra saksdokumentene og de har dermed ikke hatt mulighet til å utdype eller spesifisere disse.

2.7 Spørreundersøkelse

For å se hvorvidt informantenes vurderinger fra dybdeintervjuene samstemte med innbyggernes egne oppfatninger ble det gjennomførte en supplerende spørreundersøkelse. Spørsmålene var basert på svarene fra dybdeintervjuene. Dette er en kvantitativ metode fordi resultatene kan tallfestes og er mindre detaljerte.

To timer på Gjøannes stasjon formiddagen onsdag 6. april resulterte i deltakelse fra 16 personer med tilknytning til området. Dette ble vurdert som et tilstrekkelig utvalg fordi det var mulig å se et mønster i svarere fra denne undersøkelsen opp mot svarene fra dybdeintervjuene. Utvalget består av ti kvinner og seks menn i alderen fra 16 til 70 år, med en gjennomsnittlig alder på 39,3 år.

2.8 Forskningsetikk

Samfunnsvitenskapelige undersøkelser vil som regel alltid involvere mennesker; hva de tenker eller hva de gjør. Derfor er det viktig å foreta etiske avveininger tidlig i prosessen, men også å vurdere valgene som gjøres underveis (Jacobsen 2005).

“Etikk dreier seg først og fremst om forholdet mellom mennesker, det vil si hva vi kan og ikke kan gjøre mot hverandre” (Johannessen et al. 2011:93). Med andre ord vil normal høflighet være et godt utgangspunkt for god etikk i forskningen.

Det er vedtatt forskningsetiske retningslinjer. Disse kan oppsummeres i tre punkter: Informantens rett til selvbestemmelse og informert samtykke, respekt for informantens privatliv og konfidensialitet og det siste punktet handler om konsekvenser ved deltakelse i undersøkelser (Johannessen et al. 2011).

Denne oppgaven ble meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD) i oppstartsfasen, i god tid før informantene ble kontaktet og intervjuene ble foretatt. Alle prosjekter som skal behandle personopplysninger er meldepliktige i følge NSD. Dette er først og fremst gjeldende for informantene i dybdeintervjuene, da det er hentet inn personopplysninger om disse.

Denne oppgaven har lagt de forskningsetiske retningslinjene til grunn for datainnsamlingen. Alle informantene ble i forespørselen om deltakelse informert om oppgaven og at deltakelsen når som helst kan trekkes uten å oppgi noen grunn. Informantene er blitt anonymisert i oppgaven, men enkelte vil være mulige å identifisere på grunn av arbeidstittel

eller verv. Dette er alle informantene blitt informert om på forhånd og det er skrevet under på at informasjonen er mottatt.

Det siste punktet om forskerens ansvar for å unngå konsekvenser av deltakelse kan i svært liten grad sies å være relevant for denne oppgaven. Det er først og fremst knyttet til medisinske undersøkelser, allikevel skal alle deltakere i forskning utsettes for minst mulig belastning (Johannessen et al. 2011).

2.9 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet henviser til datamaterialets pålitelighet. Dersom man benytter ulike innsamlingsmetoder av de samme dataene og får de samme resultatene vil det være høy grad av reliabilitet. Reliabilitet er dermed et uttrykk for samsvar mellom datasett fra gjentatte datainnsamlinger og jo høyere samsvar, jo høyere reliabilitet. Det er således et uttrykk for i hvilken grad variasjoner i datamaterialet skyldes spesielle trekk ved undersøkelsesmetoden (Grønmo 2004).

Validitet handler om datamaterialets grad av relevans for undersøkelsen. Dersom validiteten er lav kan det tyde på at den metodiske fremgangsmåten er lite relevant for å kunne svare på problemstillingen. Lav validitet kan rett og sett si at det er noe annet enn problemstillingen som er blitt undersøkt. Høy validitet vil bety at det er sammenheng mellom metodevalg og de teoretiske og operasjonelle definisjonene (Grønmo 2004).

Denne oppgavens grad av reliabilitet og validitet vil diskuteres avslutningsvis, det vil da også gjøres metodiske refleksjoner.

*"Oslo er vår egen by, uten byens sterke vekst
ville Bærum i dag sannsynligvis fremdeles
vært en liten landkommune uten det preget av
forstad bygda vår har i dag"*

Daværende ordfører i Bærum Leif Larsen under Oslos
900-årsjubileum i 1950 (Gjengitt av Myhre 1982:357)

KAPITTEL 3

TEORETISKE PERSPEKTIVER

For å besvare problemstillingen oppgaven reiser benyttes stedsteori og teori om urban sprawl. Stedsteori skal bidra til å forstå hvordan ulike forståelser av stedsbegrepet påvirker hvordan steder oppfattes. Deretter tar kapitlet for seg teori om urban sprawl og hvordan det har oppstått for å forstå Bærum som gjenstand for byspredning fra Oslo

3.1 Stedsteori

3.1.1 Hva er sted?

Meningsinnholdet i stedsbegrepet dekker et stort spenn og i dagligtale kan begrepet ha flere betydninger. Eksempelvis er både soverommet mitt og syden steder. Sted kan i tillegg henviser til mer abstrakte begreper, som påpekt av Berg et al. (2004), for eksempel åsted eller "å dra av sted." Det er i dag en vanlig oppfatning at steder oppleves individuelt og at steder derfor vil oppleves ulikt avhengig av hvem som oppsøker stedet.

På 1970-tallet reagerte samfunnsgeografer på den tekniske forståelsen av stedsbegrepet. Tidligere var forståelsen av sted allment og ble forstått synonymt med blant annet begreper som region, lokalisering og område. Stedsbegrepet henviste på denne tiden til det fysiske og det romlige ved et sted. Steders identitet ble knyttet til begrepet *genius loci* – stedets ånd. Christian Nordberg-Schultz (1978) argumenterer for at stedets egenart må forstås som stedets romstruktur og dets fysiske karakter. Først når man forstår dette mener Nordberg-Schultz man kan orientere seg på stedet og dermed identifisere seg med det.

En av de mest innflytelsesrike geografene som mente man måtte forstå sted som fenomen var Edward Relph. Relph (1976) mener et sted består av tre udelelige komponenter. De tre komponentene er:

1. Stedets fysiske egenskaper
2. Stedets sosiale aktiviteter
3. Stedets betydning

Relph argumenterer for at det er mulig å

oppleve et sted kun som det fysiske ved stedet, for eksempel ved å se på flyfoto. Det er også mulig å observere menneskers aktiviteter og bevegelsesmønster isolert fra den fysiske konteksten, men Relph mener at når mennesker opplever det fysiske og de sosiale aktivitetene ved et sted knyttes det følelser til disse. Stedet kan for eksempel oppleves pent, stygt eller nyttig og slik vil da stedet gis en betydning. Relph mener at steder bare kan oppleves gjennom deres betydning for menneskene og han slutter seg således til Ian Nairn (1965:78): "*There are as many identities of place as there are people.*"

Med *identity of* viser Relph (1976) til Kevin Lynch (1960) sin definisjon av *identity of place* som det som skiller et sted fra et annet og som gjenkjenner et sted som en adskilt enhet. Relph mener at hvilken betydning hvert enkelt individ tillegger et sted gir stedets identitet. Stedets betydning baserer seg på menneskers opplevelser og følelsesmessige oppfatning av den fysiske konteksten og stedets aktiviteter. Med andre ord argumenterer Relph for at menneskers oppfatning av stedets romlige egenskaper påvirker hvordan man opplever stedets aktiviteter og funksjoner. Det er dette som gir stedets betydning og det skapes dermed grunnlag for stedsidentitet.

3.1.2 Sted og identitet

Når forholdet mellom sted og mennesker skal belyses spiller identitet en viktig rolle fordi mennesker og steder utvikler identitet i samspill med hverandre. Hvordan sted og identitet er relatert dreier seg i all hovedsak om to faktorer; menneskers stedsidentitet og steders identitet.

Menneskers stedsidentitet tar for seg hvordan menneskers identitet er romlig forankret. At

menneskers identitet er romlig forankret bygger på forståelsen av identitet som dynamisk og kontinuerlig i endring mellom individer, og mellom individer og steder. Identitet er ikke noe man har, men noe som utvikles og skapes hele tiden (Berg et al. 2004). Proshansky (et al. 1983) mener at menneskers forståelse av et sted også er relevant for forståelsen av seg selv fordi den følelsesmessige tilknytningen man har til sted påvirker hvordan man forstår seg selv og hvordan man blir oppfattet av andre. Sted blir dermed en del av individers identitet.

3.1.3 Stedsmyter

Da man tidligere vektla stedets uforanderlige identitet *genius loci*, er utgangspunktet nå heller at stedets identitet er forankret i sosial praksis, stedsmyter og sosiale relasjoner (Replh 1976, Skogheim & Vestby 2010, Berg et al. 2014).

Replh (1976) skriver at stedsidentitet ofte er sosialt konstruert og at hvordan folk flest oppfatter sted ofte blir selve stedets identitet. Allment aksepterte forestillinger om et sted fungerer som referanse for de individuelle inntrykkene og oppfattelsen av stedet. Relph tar videre utgangspunkt i definisjonen til Boulding (1961) at stedsmyter er en mental forestilling som er resultatet av erfaringer, holdninger, minner og umiddelbare inntrykk. For Relph innebærer stedsmyter altså det inntrykket som skapes av alle elementene knyttet til erfaringer både av individuelle og kollektive oppfatninger av sted.

Stedets identitet endres når sosial praksis også kontinuerlig er i endring. Stedets identitet vil gradvis endres når aktiviteter og funksjoner bryter med det som er den dominerende oppfattelsen av stedet. Hvordan sted oppfattes skaper identitet, og hvordan et sted eller miljø

presenteres i media eller gjennom sosiale relasjoner skaper stedsmyter. Dette bidrar også til å skape kollektiv identitet til et sted (Berg et al. 2004).

Berg (et al. 2004) trekker frem Holloway og Hubbard (2001) som mener slike stedsmyter har tre funksjoner. For det første påvirker det hvordan man ser på omgivelsene, for det andre påvirker det hvordan man handler og engasjerer seg i omgivelsene og for det tredje påvirker det til hvordan man ser og oppfatter menneskene som kobles til stedsmytene.

3.1.4 Forståelse av stedsbegrepet

Siden 1970-tallet har forståelsen av sted som fenomen og oppfatningen av det opplevelsesmessige og menneskelige aspektet av stedsbegrepet fått større oppslutning. John Agnew (1987) identifiserte tre hovedforståelser av stedsbegrepet som ble brukt i litteratur innen geografifaget. De tre forståelsene er:

1. Location - sted som geografisk punkt
2. Sense of place - forholdet mellom mennesker og sted
3. Locale – sted som krysningpunkt for aktiviteter

1. Location

Forståelsen av sted som *location* bygger på stedet som et spesifikt geografisk område. Ved denne tilnærmingen til stedsbegrepet blir sted bakgrunnsrammen for det sosiale og økonomiske liv. Denne tilnærmingen reduserer stedet til et punkt på kartet og gir en utenfra-beskrivelse av stedet; stedet kan beskrives uten å besøkes (Berg et al. 2004). Denne tilnærmingen sammenfaller med det tradisjonelle stedsbegrepet hvor det romlige og fysiske var i fokus som blant annet Nordberg-Schultz argumenterte for.

2. Sense of place

Forståelsen av sted som *sense of place* vil si å vektlegge den opplevelsesmessige og menneskelige dimensjonen ved stedet. Relph (1976) var som nevnt opptatt av denne tilnærmingen til stedsbegrepet. *Sense of place* kan forstås som motsetning til location-tilnærmingen. Her forstår man sted heller ut i fra hvordan mennesket tolker og forholder seg til de områdene. *Sense of place* består både av stedsopplevelse og stedsfølelse, det tar altså for seg forholdet mellom mennesker og sted. Berg (et al. 2004) skriver at denne tilnærmingen innebærer at steder ikke eksisterer løsrevet fra menneskelig erfaring og forståelse, og at det er de ulike oppfatningene som gjør en del av det geografiske rom til et sted.

3. Locale

Den siste av forståelsene til Agnew er hentet fra sosiologen Anthony Giddens (1984). Denne tilnærmingen innebærer sted i sosial kontekst, sted må forstås som en møteplass for menneskelige aktiviteter som krysser hverandre i tid og rom. Sted som locale handler om det romlige med utgangspunkt i anvendelse og praksis. Det vil si at stedet defineres og forstås ut i fra de sosiale aktivitetene som foregår.

Berg et al. (2004) skriver at Agnew sine tre hovedforståelser av stedsbegrepet ofte blir satt opp mot hverandre, men at intensjonen heller var at dette skulle være komplementære tilnærminger. Sammen utgjør disse forståelsene stedet som helhet.

3.1.5 Stedstilhørighet

Stedstilhørighet vil enkelt forklart si tilknytning til sted, og ofte er det stedets positive kvaliteter og assosiasjoner som skaper denne tilknytningen (Brown et al. 2003). Stedstilhørighet innebærer flere forhold ved

sammenhengen mellom sted og mennesker. I Norsk institutt for by- og regionforskning sin rapport Kulturarv og stedsidentitet (Skogheim & Vestby 2010) defineres det fire kategorier av elementer som stedsidentitet bygger på og som skaper tilhørighet til sted, basert på Amundsen (2004). De fire kategoriene er:

- Fysisk særpreget og romlige kvaliteter
- Næringsliv og næringsstruktur
- Kultur og historie
- Lokalbefolkning og det sosiale liv

I kategorien fysisk særpreget og romlige kvaliteter er blant annet natur og landskap, beliggenhet, infrastruktur, særtrekk ved arkitektur og bebyggelsens fysiske utforming viktige elementer for stedsidentitet.

Næringsliv og næringsstruktur er viktige elementer da næringshistorie i mange tilfeller har bidratt til å forme byer og lokalsamfunn, samt lagt føringer for byutviklingen og dagens næringsliv (Skogheim & Vestby 2010). Kultur og historie trekkes også frem som viktig for å skape stedsidentitet. Både historiske hendelser som har preget byens utvikling, fysiske kulturminner og kulturlivet som kan oppleves plasseres i denne kategorien. Den siste kategorien, lokalbefolkning og det sosiale liv, innebærer befolknings sammensetning og demografi. Også stedets lokale mentalitet, sosiale praksis og sosiale miljø er viktig for identitetskapningen. Elementene i denne kategorien bygger på fellesskapsfølelser som bidrar til å skape tilknytning til steder.

Hvordan disse identitetsfaktorene i kombinasjon med hverandre oppfattes og erfares, både individuelt og kollektivt, vil ha betydning for steders utvikling (Skogheim & Vestby 2010).

“Folk flest er i liten grad bevisste at de er delaktige i å konstruere og produsere stedet de bor og virker på, enten det dreier seg om fysiske, sosiale eller kulturelle forhold.”

- Skogheim & Vestby (2010:38)

Denne inndelingen illustrerer hvordan stedsidentitet er et dynamisk begrep som hele tiden er i endring. I kategorien fysisk særpreget og romlige kvaliteter vil natur og landskap være et viktig element, dette er mindre utsatt for endringer enn de andre. Allikevel kan flere naturinngrep eller mye utbygging over tid endre steders fysiske karakter.

Skogheim & Vestby (2010) viser at det i norske studier også kommer tydelig frem at det å føle seg hjemme på et sted både innebærer sosial og kulturell tilhørighet til mennesker og erfaringsbasert tilhørighet til det fysiske miljø. Stedstilhørighet baserer seg også på kollektive selvbilder. Slike selvbilder er en kombinasjon av sosial og geografisk stedstilhørighet. Det dannes et ”vi” med utgangspunkt i lokal mentalitet og forståelse av likhet mellom de som bor eller virker på et sted (Skogheim & Vestby 2010). Med andre ord skapes det en ”oss og dem” mentalitet som bygger på sammenligninger med andre steder.

Stedstilhørighet er viktig for stedets betydning i menneskers hverdag. Steders identitet er med på å skape stedstilhørighet, selv om steders identitet er kontinuerlig i endring på grunn av menneskene som virker på stedet gir stedstilhørighet en følelse av stabilitet mellom mennesker og sted (Brown & Perkins 1992).

3.1.6 Sted som territorialitet

Cosgrove (2006) skriver om hvordan ulike aktører tilrettelegger for egne interesser i landskapet og om møtet mellom disse

ulike interessene. Han anvender en politisk forståelse av sted; sted som territorialitet. Oxford Dictionary of Human Geography (Castree et al. 2016) forklarer begrepene *territory*, *territorialization* og *territoriality*. Disse begrepene vil videre redegjøres for.

Å forstå sted som territorium vil si å se et geografisk avgrenset område på jordoverflaten som dominert eller kontrollert av personer, grupper eller nasjoner. Denne forståelsen av sted inneholder tre dimensjoner. De to første er det fysiske og de ulike funksjonene ved territoriet. Den tredje dimensjonen er et element med symbolsk verdi som knytter sosial identitet til territoriet, tilknytningen til sted som territorium skaper kollektiv tilhørighet.

Territorialisering forstås som organiseringen av menneskelige aktiviteter i romlig territorium, blant annet ved å opprette administrative grenser og å håndheve eiendomslover. Det er vanligvis staten som er den viktigste aktøren, men når styringen ikke skjer i tråd med den retningen staten har gitt kalles det deterritorialisering. Når statens kontroll svekkes, vil andre aktørers kontroll bli sterkere, dette kalles reterritorisering.

Det siste begrepet territorialitet defineres som selve prosessen der styring av mennesker og ressurser skjer gjennom kontroll av territoriet. Gottmann (1973) mener det ligger i menneskers instinkt å søke kontroll over territorium og at den nære forbindelsen mellom mennesker og sted bygger på to grunnleggende behov; behov for sikkerhet og beskyttelse og muligheten til selvrealisering.

Nevnte Cosgrove (2006) mener altså at landskapet som gjenstand for ulike aktørers styring og kontroll former verden. Det

suburbane, forstått som en struktur i sjiktet mellom by og land er en sosial enhet som finner sitt fysiske uttrykk under sine egne regler. Det fungerer som en del av storbyen, men allikevel en delvis adskilt enhet. Slik Cosgrove forklarer det er det tale om et *laissez-faire* forhold mellom suburbia og selve byen.

Suburbanisering i et ruralt landskap kan betraktes som en reterritoriseringsprosess. Interesser fra andre aktører nærmest

trenger seg inn i et område kontrollert av en eksisterende gruppe med sine interesser. Både suburbanisering og fortetting i Bærum kan dermed forstås som reterritorialisering. Lokale verdier er allerede etablert, men storsamfunnet søker kontroll med sine interesser som utfordrer det lokale. For å forstå Bærum som gjenstand for reterritorialisering er det nødvendig å belyse hvordan den suburbane utviklingen har foregått og hvordan fortetting foregår.

3.2 Urban Sprawl

Urban sprawl forstås som en omfattende byspredning der byer eser ut i flere retninger og stadig beslaglegger et større areal. Den norske oversettelsen av begrepet urban sprawl er byspredning. Denne oversettelsen fanger ikke opp hele meningsinnholdet, som ikke bare er en byspredning, men en overdreven byspredning. Allikevel benyttes både begrepene urban sprawl og byspredning i denne oppgaven for å beskrive urban sprawl.

I dette kapitlet skal det redegjøres for drivkrefter bak urban sprawl og hvordan en slik byspredning oppstod skal forklares. Dette skal gi grunnlag for å forstå Bærum som gjenstand for byspredning fra Oslo.

Både fenomenene urban sprawl og suburbia må forstås med utgangspunkt i en byspredning. Urban sprawl henviser til den omfattende byspredningen, mens suburbia forstås som et landskap preget av homogene boligområder med lav arealutnyttelse og kan i dag ses på som et resultat av en betydelig byspredning.

3.2.1 Kjennetegn ved urban sprawl

Det finnes ingen felles definisjon av urban sprawl. TØI-rapporten *Drivkrefter bak Urban Sprawl i Europa* (Christiansen & Loftsgarden 2011) tar allikevel for seg noen felles kjennetegn uavhengig av hvordan begrepsinnholdet formuleres.

Trekk ved byspredning som nevnes er blant annet spredt utbygging, lav og ineffektiv arealutnyttelse og isolert utvikling. I dette ligger det både manglene funksjonsblanding og en utvikling av et område som er avskåret fra andre områder. Dette blir vektlagt i definisjonen til

Carruthers og Ulfarsson (2002:314) som mener urban sprawl er: *"unplanned, uncontrolled and uncoordinated single use development that does not provide for a functional mix of uses and/or is not functionally related to surrounding land uses and which variously appears as low-density, ribbon or strip, scattered, leapfrog or isolated development."*

Her trekkes mangelfull politisk styring frem som en faktor bak byspredningen og at dette fører til mangel på funksjonsblanding.

Erwing (1997:32) viser til tre kjennetegn for urban sprawl:

*"(i) leapfrog or scattered development
(ii) commercial strip development and
(iii) large expanses of low density or single use developments - as well as by such indicators as low accessibility and lack of functional open space."*

Urban sprawl kan ha flere ulike former og at fenomenet består av en kombinasjon av flere kjennetegn gjør det derfor vanskelig å formulere en entydig definisjon. Urban sprawl har ikke et felles mønster og betyr ikke det samme for alle, men oppstår av flere grunner og foreløper ulikt (Christiansen & Loftsgarden 2011).

Brueckner (2000:161) har formulert en enklere definisjon av urban sprawl, som allikevel fanger opp mange av trekkene og kjennetegnene ved slik byspredning. Nemlig at urban sprawl er: *"Excessive spatial growth of cities."*

Christiansen & Loftsgarden (2011) mener at i denne definisjonen ligger det en erkjennelse om at byene vokser over større areal enn det som anses fornuftig for å ta i mot befolkningsveksten.

3.2.2 Fremveksten av urban sprawl

Det engelske begrepet suburb betyr *beyond the city* og henviser til boligområder ved byenes utkant (Fishman 1987). Suburb stammer fra latin suburbe som opprinnelig betyr bosetninger i byens randsoner. I Shakespears London hadde flere av de prostituerte flyttet til disse områdene og ble rett og slett kalt *a suburb sinner* (Fishman 1987).

Den norske oversettelsen av suburb er forstad. Store norske leksikon definerer forstad som en bymessig bebyggelse utenfor bygrensen, men som er økonomisk knyttet til byen (SnI 2012). Heller ikke denne norske oversettelsen dekker hele meningsinnholdet. Mest kjent er nok forståelsen av begrepet som resultat av en byutvikling hvor man skulle kombinere det beste fra en landlig og av en urban livsstil; ja takk begge deler! Fishman (1987:6) skriver:

“Derived from the English concept of the picturesque, this tradition distinguishes the suburb both from the city and from the countryside and creates that aesthetic «marriage of town and country» which is the mark of the true suburb.”

Fishman mener det suburbane landskapet; suburbia, kan defineres med hva det inkluderer – hjem til middelklassen – og viktigere hva som blir ekskludert. Fishman mener et viktig trekk ved det suburbane landskapet er homogenitet. Suburbia er homogent i den forstand at det ekskluderer industri, større handelsområder og opprinnelig den mindre velstående delen av befolkningen. Videre skriver Fishman (1987:6):

“The suburb must be large enough and homogenous enough to form a distinctive low density environment defined by the primacy of the single family house set in the greenery of

an open parklike setting.”

Suburbia oppstod i London i løpet av 1700-tallet. På denne tiden var London verdens største by. Londons innbyggertall var omtrent 575 000 i år 1700, hundre år senere var dette steget til omtrent 960 000 og medregnet Londons randsoner nådde innbyggertallet 1,1 millioner innen år 1800.

Borgerskapet i London hadde oppnådd en posisjon som gjorde dem i stand til å endre byene i tråd med verdier. Da evangelismen vokste frem i det engelske samfunnet ble kjernefamilien en viktig institusjon og samhold i en privat og sterk kristen familie ble en viktig verdi. At både bosted og arbeid var i sentrum av byen var ikke privat nok. Dette førte til en borgerlig desentralisering på bakgrunn av kristne verdier om å verne om kjernefamilien. En slik segregering av hjem og arbeid var den utløsende årsaken til suburban utvikling (Fishman 1987).

Fishman (1987) skriver at forfatteren Daniel Defoe i 1724 stod på en høyde utenfor London og beskrev byen han kunne overskue i sin helhet. Dette står i sterk kontrast til det Samuel Brooks, i følge Davison (2013:830), observerte omtrent hundre år senere i 1830 årene. Brooks beskrev da England som: *“A country of suburban villas.”* Dette illustrerer befolkningsveksten London og Storbritannia opplevde i løpet av disse hundre årene, men det illustrerer også en urban form som ikke maktet å ta i mot befolkningsveksten. Dette er utgangspunktet for fremveksten av urban sprawl: Befolkningsvekst, byenes manglende evne til å håndtere denne veksten og et engelsk borgerskap som opplever både økonomisk vekst og vekst i antall var også utløsende årsaker til den suburbane utviklingen (Fishman 1987).

Byenes dårlige sanitære forhold var en av drivkreftene bak den suburbane fremveksten. Byene på denne tiden skal ha flommet over av kloakk og søppel i gatene. Industri i byene bidro til forurensing og dårlig luftkvalitet. Davison (2013) mener at borgerskapet la byen bak seg med god grunn. De dårlige sanitære forholdene var også i konflikt med den livsstilen kirken foretrakk og Fishman (1987) skriver at byene ikke bare var skitne, overbefolket og usunne. Byen var et umoralsk sted.

Davison (2013) skriver at suburbia ikke bare var et resultat av moral, men det ble formet ny estetikk med utspring i romantikken. Gjennom kunst, kultur og litteratur ble landsbygda fremstilt som utopi, mens byene ble fremstilt dystopisk. Grunnen til denne fremstillingen var de nye verdiene knyttet til byen som umoralsk og landsbygda som det nærmeste man på jorda kunne komme paradiset (Taylor 1998).

I følge Fishman (1987) beskriver Lewis Mumford i boken *The Culture of Cities* fra 1938 den suburbane utviklingen som en "*kollektiv innsats for å leve private liv.*"

3.2.3 Hagebybevegelsen

Suburbia ble grunnlagt som en følge av nye visjoner om hva som var det gode byliv. Dette nye idealet bestod i å forene byens kvaliteter med det beste fra en landlig livsstil, blant annet nærhet til naturen, lys og luft (Helle et al 2006). Ved å skille boligområdene fra næringsområdene, og da særlig industrien skulle byene få et grønnere og mer naturlig preg. Slik mente man å forene det beste av begge verdener, både byenes tilbud og tjenester og landsbygdas nærhet til naturen.

Hagebybevegelsen som vokste frem i Storbritannia tidlig på 1900-tallet hadde dette

som formål. I følge Hall (2002) oppstod denne som en følge av Ebenezer Howards utgivelse av boken *To-morrow: A peaceful Path to Real Reform*, senere utgitt med tittelen *Garden Cities of Tomorrow* i 1902.

Hagebyene skulle være selvstendige og selvforsynte satelittbyer. Howard mente at man gjennom detaljert planlegging kunne skape landlig idyll for innbyggerne i industribyene. Dette kunne gjøres ved å stoppe videre utvikling av storbyene og i stedet utvikle nye hagebyer som skulle ligge i tilknytning til storbyen. (Kjærdsdam 2010).

Hagebybevegelsen fikk stort gjennomslag for sine idealer, og denne måten å planlegge på ble et viktig ideal også i Norge, særlig i forbindelse med trikkeforsteder i pendlerområdet rundt de største byene. Å ha byen på avstand, men allikevel tilgjengelig og å kunne bo i mer landlige omgivelser ble viktig i utforming av byene (Helle et al. 2006).

De fleste hagebyene ble ikke bygget som selvstendige byer, men som hagebyforsteder. Derfor mener Kjærdsdam (2010) at hagebybevegelsen først og fremst har preget vår tids boligområder.

Fremveksten av suburbia og startskuddet for urban sprawl kan oppsummeres i fire punkter: Kultur, økonomi, romlige forhold og ideologi. Dette var startskuddet for den byspredningen mange byer siden har opplevd.

3.2.4 Drivkrefter bak moderne urban sprawl

Rapporten *Drivkrefter bak urban sprawl i Europa* (Christiansen & Loftsgarden 2011) argumenterer for at drivkreftene bak dagens urban sprawl kan organiseres i fire kategorier:

- Økonomi
- Samfunn
- Transport
- Politisk styring

Økonomi kan bidra til byspredning ved at omstrukturering av økonomien på et overordnet nivå kan fremme sentralisering, som vil gi ytterligere press på arealer. Det skrives også at det er nærliggende å knytte generell økonomisk vekst i Europa med urban sprawl, blandet annet ønske om større bolig og anskaffelse av privatbil trekkes frem som mulige drivkrefter (Christiansen & Loftgarden 2011).

Sentralisering anses som en viktigere årsak til byspredning enn befolkningsvekst. Ønske om større bolig, nærhet til natur og bedre oppvekstmiljø for barn trekkes frem som de viktigste samfunnsmessige drivkreftene (Christiansen & Loftgarden 2011).

Teknologiske forbedringer knyttet til transport og lavere transportkostnader gir mer fleksibilitet knyttet til lokalisering av både boliger og arbeidsplasser. Dette muliggjør lengre reiseavstander og bidrar til urban sprawl (Christiansen & Loftgarden 2011).

I følge Christiansen & Loftgarden (2011) har politisk styring hovedrollen som drivkraft bak urban sprawl, som også noe mer forsiktig blir tas opp i definisjonen til Carruthers og Ulfarsson (2002). Motstridende interesser fra ulike aktører gjør det utfordrende å håndtere urban sprawl politisk.

3.2.5 Farer ved fortetting

Fortetting innenfor tettstedsgrensen eller byggesonen kommer ikke uten ulemper. I veilederen "Fortetting med kvalitet" (Guttu

& Thorén 1996) nevnes det "fire farer ved fortetting."

For det første fører fortetting til press på grønne lunger og øker faren for at disse bygges ned. Dette vil føre til at byen mister deler av opplevelsesverdien, og dette er ofte grunnen til at fortetting møter motstand lokalt (Guttu & Thorén 1996). Det er tre ulike måter å fortette på; ved transformasjon, intensivering eller ekspansjon (Hanssen et al. 2015). Fortettingen på Gjønnen har skjedd gjennom ekspansjon, ubebygde mark innenfor tettstedsgrensen er blitt nedbygd.

For det andre kan fortetting gi uheldige trafikkbelastninger. Mer konsentrert boligbygging kan gi mer trafikk og støy i området. God kollektivdekningen er derfor viktig ved fortetting og kompakt byutvikling, slik at det ikke er nødvendig å benytte bil til daglige gjøremål. For det tredje kan fortetting gi dårligere bokvaliteter, mindre sol, mer innsyn og støy er eksempler på dette. For det fjerde oppgis det at fortetting kan forstyrre eller ødelegge steders særprege, kulturhistorie eller landskapstrekk, blant annet tap av silhuetter og utsiktspunkter samt rotete og uestetisk typologi blir trukket frem som eksempler (Guttu & Thorén 1996).

Formålet med å peke på disse utfordringene er ikke å hindre fortetting, men å heve kvaliteten på fortettingsprosjektene slik at det ikke skapes konflikter ved at de nevnte farene ved fortetting unngås.

KAPITTEL 4

RESULTATER OG ANALYSE

Dette kapitlet vil først beskrive oppgavens case-område. Deretter presenteres funn fra analyser og intervju. Dette gir sammen med det teoretiske perspektivet grunnlag for å svare på oppgavens problemstilling.

4.1 Introduksjon til Bærum og Gjønnnes

4.1.1 Regional kontekst

Fig. 2. Bærum's kommunegrense i regional kontekst. Regionale byer vedtatt i regionalplan for areal- og transport markert i rødt. Ortofoto: Kartverket.

Bærum kommune grenser til Oslo i Lysakerelva mot øst og til Asker kommune mot sørvest. Mot vest og nord grenser Bærum til Lier, Hole og Ringerike i Buskerud.

Det fysiske skillet mellom Oslo og Bærum er i dag omtrent visket ut. Bebyggelsen på Oslo vest fortsetter naturlig videre ut over kommunegrensen og det er kun Lysakerelva som fortsatt er et synlig fysiske skille.

Bærum kommune omfatter lavlandet ved indre Oslofjord fra Lysakerelva i øst til Slependen i vest og flere av øyene i indre Oslofjord. Kommunearealet strekker seg også innover de kupert og høyereliggende åspartiene i innlandet mot Buskerud. Her preges landskapet av markaområder. Størstedelen av befolkningen i Bærum bor i lavlandet og ved kysten, men det er også boligbebyggelse ved Bærum's Verk og videre innover i Lommedalen.

4.1.2 Lokal kontekst

Fig. 3. Gjønnnes plassering i Bærum kommune. Utbyggingen på Gjønnnesjordet er markert i rødt, oppe til høyre i forstørrelsen av Gjønnnes sees Bekkestua. Ortofoto: Kartverket.

Gjønnnes ligger i østre Bærum, omtrent 300 meter i luftlinje vest for Bekkestua, men til fots er avstanden noe lengre. Fra Bekkestua i retning Kolsås svinger T-banenen 90 grader og like rundt svingen ligger nye Gjønnnes stasjon, som ble åpnet i 2012.

Bekkestua anses som selve navet i østre Bærum. Bussterminalen her knytter delene av kommunen som ikke ligger i tilknytning til T-banen sammen og reisetiden til Oslo sentrum er omtrent 20 minutter.

Gjønnnes ligger inne i et større småhusområde og dette preger landskapet. Samtidig er det elementer i nærområdet som bryter med denne profilen. Blant annet allerede nevnte Bekkestua, som er en mer urban konsentrasjon med blokkbebyggelse og flere servicetilbud, idrettsområdene med samling av flere skoler ved Nadderud og den tilgrensende aktivitetsparken Gjønnnesjordet bidrar alle til å bryte opp villalandskapet.

Nærheten til Bekkestua og den nyrenoverte t-banelinjen fra Kolsås mot Oslo gjør Gjønnnes til et område som er attraktivt for fortetting.

4.1.3 Tall og fakta

120 062	Antall innbyggere i Bærum ved utgangen av tredje kvartal 2015 (<i>Ssb 2015</i>)
1927	Året Bærum rådhus ble påbegynt. Rådhuset med sitt klokketårn i nygotisk stil er blant Bærums mest kjente landemerker (<i>Visitnorway 2016</i>)
192	Bærum kommunes landreal i kvadratkilometer (<i>Snl 2016</i>)
73	Prosentandel av Bærums innbyggere som føler stor grad av tilhørighet til sitt nærmiljø (<i>Bæringen 2016</i>)
63	Prosentandel av Bærums innbyggere som føler stor grad av tilhørighet til kommunen (<i>Bæringen 2016</i>)
23	Reisetid i minutter med t-banen fra Gjønnes stasjon til Jernbanetorget midt i Oslo sentrum (<i>Ruter reiseplanlegger</i>)
5	Bærum er den kommunen med det femte høyeste befolkningstallet i landet (<i>Snl 2016</i>).
4	Antall år Bærum ikke har vært styrt av Høyre siden partipolitikken ble innført (<i>Myhre 1982</i>)
3	Investeringene til oppgradering av Kolsåsbanen og Gjønnes stasjon kom gjennom Oslopakke 3 (<i>Jernbaneverket</i>)
2	Bærum er den kommunen i landet med nest flest millionærer, kun slått av Oslo. Beregnet etter antall innbyggere med skattbar inntekt over én million kroner (<i>Stavanger Aftenblad 2012</i>)
1	Antall byer i Bærum kommune. Sandvika er administrativt senter og fikk bystatus i 2003. Begrunnelsen var kun symbolsk, blant annet for at flere tog skulle stoppe på Sandvika stasjon (<i>Pers. med.</i>)

4.2 Historisk analyse

Analysen fanger opp Bærum som gjenstand for urban sprawl og hvordan stedsidentitet i Bærum har overlevd en byspredning fra Oslo utover i Bærum. En fullstendig historisk gjennomgang er ikke hensikten med dette kapittelet, men heller å gjøre rede for den suburbane utviklingen i Bærum og sammenhengen mellom Bærums fremvekst og forstadsidealet.

4.2.1 Årene 1800 – 1900: Byen som drøm og mareritt

I 1830-årene ble byplanlegging profesjonalisert internasjonalt og de norske byene opplevde begynnelsen på en eksplosiv befolkningsvekst hvor bosetningsmønsteret i Norge endret seg drastisk på bare tre generasjoner (Helle et al 2006). På denne tiden var Bærum preget av jordbrukssamfunn, men hovedstadens befolkningsvekst endret dette.

Befolkningsveksten flere norske byer skulle oppleve utover 1800-tallet knyttet til to årsaker; sentralisering og konsentrasjon. Industrialiseringen førte til behov for en konsentrasjon av innsatsfaktorene, og de nye industriene ble derfor plassert i byer eller i bylignende samfunn. Mer og bedre kommunikasjon skulle også utvikle det norske bysystemet og forenkle reiser mellom byene. Det var et politisk ønske fra myndighetene at by og land skulle integreres bedre. Urbanisering førte til sentralisering og landets største byer vokste, men også regionale sentre og bygdebyer opplevde denne urbaniseringen. (Helle et al. 2006).

På denne tiden beskriver historiker Jan Eivind Myhre (1982) Bærum som to bygder, tre bygder om man regnet med bebyggelsen i

Lommedalen. Bebyggelsen i Bærum bestod da hovedsakelig av spredt beliggende gårder og mindre klynger ved industriområder som Bærums Verk og Fossum. I 1850 var det kun mellom 170-180 innbyggere i Sandvika. Selv om Sandvika var uten handelsmann var det allikevel et bygdesentrum vest for hovedstaden (Myhre 1982). Videre skriver Myhre at samlingen av disse to bygdene skjedde gjennom tinglaget på midten av 1800-tallet. Bærum pekte seg ut som en enhet både historisk og geografisk, men det var allikevel klare skiller og motsetninger mellom Vestre Bærum og Østre Bærum, kirken ble administrert separat og valgt av representanter til felles formannskap og kommunestyre ble også gjort separat.

En annen viktig faktor for urbaniseringen var byen som drøm og mareritt. Det var knyttet prestisje til byen. Livsformen her var mer utadvendt og preget av offentlighet, denne livsstilen var mer europeisert (Helle et al. 2006). Samtidig var det også flere anti-urbane holdninger til livet i byene. Mot slutten av 1800-tallet kjente mange en lengsel etter en mer landlig livsstil med hus, hage og nærhet til naturen. Byene begynte å vokse utover landsbygda og det tidligere tydelige skillet mellom by og land ble mer uklart.

4.2.2 Årene 1900 – 1940: Infrastruktur gir befolkningsvekst

En av drivkreftene til befolkningsveksten Bærum opplevde mot slutten av 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet var knyttet til utviklingen av kommunikasjonsmidler.

I årene mellom 1910 til 1920 opplevde Bærum en forstadseksplasjon. På bare ti år ble folketallet nesten fordoblet og det samme gjaldt antall selvstendige eiendommer. Tettstedene i Bærum ekspanderte i areal og nye områder

ble bebygd. Myhre (1982) skriver at det også utover 1920-årene var stor byggevirksomhet i Bærum. Dette hang sammen med ferdigstilling av Bærumsbanen fra Oslo til Haslum i 1924. Nye bussruter bidro også til at stadig flere av områdene i Bærum ble pendlerforsteder.

Trikkeforstedene vokste frem rundt de største byene. Vestbanen mellom Kristiania og Drammen ble åpnet i oktober 1872 og hadde stopp på stasjonene ved Lysaker, Stabekk, Høvik, Sandvika og Slependsen (Myhre 1982). Stabekk ble i 1920-årene landets mest trafikkerte jernbanestasjon, utenom stasjonene i de største byene (Helle et al 2006). Rundt Kristiania strakte forstedene seg både vestover gjennom Asker og Bærum, men også nordover mot Kjelsås og sørover langs Nordstrand.

Bærum ble i sin utvikling på mange måter avhengige av jernbanen. Jernbanen var ikke opprinnelige tiltenkt å frakte Bærums nye forstadsbefolkning til og fra arbeid, men ettersom både bebyggelsen spredte seg og befolkningstallet økte ble det klart at det var behov for en forstadsbane i tillegg til jernbanen (Myhre 1982). Forlengelse av Bærumsbanen til Kolsås i 1930 gav også mulighet til utbygging av nye områder. Myhre beskriver årene fra 1880 til 1940 som en periode hvor bygda forandret ansikt, og det med *"amerikansk hurtighet"* noe Budstikka skrev så tidlig som 1899 (Myhre 1982).

I perioden fra 1880-årene til 1940 vokser Bærum kraftig, befolkningen økte fra rundt 6600 til omtrent 32 000. Denne perioden ble også et vendepunkt for Bærum som etter stagnasjon og nedgang nå opplevde urbanisering og eksplosiv befolkningsvekst. På grunn av utbyggingsmønsteret med vidstrakte forsteder begynte de norske byene før andre

verdenskrig å ligner mer på amerikanske byer enn byene sørover på kontinentet. Det var i stor grad forstedene som utgjorde urbaniseringen i Norge. Fokuset i norsk byplanlegging handlet lenge om hvordan byens randsone skulle bebygges (Helle et al 2006). Hovedstaden rykket stadig nærmere Bærum som en følge av bedre kommunikasjon, og særlig utbyggingen av jernbanen.

Sogneprest Holsvik uttalte i 1935 at: *"Østre Bærums menighet er entypisk forstads menighet. Den ligger i Oslos umiddelbare nærhet og en stor del av bygdens befolkning har sitt arbeid i byen"* (Myhre 1982:183).

I 1930 var 34 prosent av yrkesaktive i Bærum pendlere til hovedstaden. Andelen pendlere i forstedene sør og øst for Oslo var høyere, men befolkningstallet i Bærum var høyere skriver Myhre (1982), dermed var pendlingen herfra mer omfattende.

Den kraftige veksten de norske byene opplevde tidlig på 1900-tallet førte til behovet for en revidering av gjeldende bygningslovgivning. Bygningsloven av 1924 gjaldt for første gang alle landets byer og tettbygde strøk, hovedsakelig for å hindre bybranner (Bratberg 1995). Bærum var for spredtbygde strøk å regne og lå dermed utenfor lovens område. I følge Myhre (1982) var det først i løpet 1930-årene det begynte en mer bevisst planlegging av hvordan Bærum skulle se ut. Grunnen til dette var at Bærum sammen med Aker ble inkludert i generalplan for Stor-Oslo. Han skriver videre at det ble vedtatt at *"I det store og det hele er den bymessige bebyggelse i kommunene utenfor Oslo fastsatt å være villamessig også i de strøk, hvorfor det ikke er vedtatt særegne bestemmelser herom."*

4.2.3 Årene 1945 – 1970: Den store norske flyttesjauen

Etter andre verdenskrig opplevde Bærum en nærmest eventyrlig befolkningsvekst, selv om den ikke var ønsket av alle: *“Vi ser med litt gru på alle som myldrer inn i bygden vår”* sa daværende ordfører i Bærum Henry Lehre i 1954 (Myhre 1982:349). Før krigen var det 32 000 innbyggere i Bærum, i 1960 var folketallet 57 000 og i 1972 ble 80 000 passert. Oslo fortsatte å ekspandere innover i nabokommunene og særlig etter 1960 var veksten eksplosiv (Myhre 1982).

I 1960-årene mente de fleste at byvekst måtte styres, det innebar å finne et system for å regulere spredningen. Dette resulterte i bygningsloven av 1965 (Helle et al. 2006). Før 1930-årene var det villaklausuler og servitutter som regulerte bebyggelsen i Bærum, ettersom det ikke fantes reguleringsplaner og Sunnhedsforskriftene ikke grep inn i bebyggelsens utseende (Myhre 1982). Det var ikke før bygningsloven av 1965 at loven gjaldt alle landets kommuner, og alle kommuner ble pålagt å utarbeide generalplaner.

Samtidig hadde kommunesammenslåingene gitt kommunene mer areal å vokse på og aldri før ekspanderte den fysiske byen raskere utover det som tidligere var landsbygd (Helle et al 2006). Myhre (1982) skriver at i denne store norske flyttesjauen på 1950- og 60-tallet var Bærum en av de største mottakerne for tilflytting og det fysiske skillet mellom Oslo og Bærum ble stadig mer diffust. Disse nye diffuse bysonene ble i løpet av 60-årene bebygd med serviceinstitusjoner man tidligere bare hadde funnet i bysentrum og hva folk opplevde som by ble nå flertydig (Helle et al 2006).

Mens det i 1930-årene var en tredjedel av

yrkesaktive bæringer som arbeidet utenfor kommunen, var dette antallet steget til nesten to tredjedeler i 1970. Samtidig som industrinæringen og jordbruket gikk ned mot siste halvdel av 1900-tallet etablerte det seg også mer næring i form av kontorer (Myhre 1982). Videre skriver Myhre at kommunen da fikk en særegen profil. Bæringene var blant de som hadde høyest inntekt og best utdanning i landet og hvilken politisk styring kommunen skulle få ble viktig. Bærum ble den kommunen i landet hvor Høyre stod sterkest.

I denne perioden utviklet Bærum seg ytterligere som forstad og nærmest som sovekommune for folk som arbeidet i hovedstaden. Særlig i 1960-årene vokste de bebygde områdene rundt hovedstaden og den fysiske byens enhetlige særpreg var i ferd med å visket ut (Helle et al 2006). Da privatbilen etter hvert blir den viktigste transportformen for bæringene brer villateppet i Bærum seg videre utover landskapet. Vestbanen som var den tidligere livsnerven gjennom Bærum ble erstattet med et veinett under stadig utbygging og privatbilismen gjorde det mulig å arbeide lengre unna bostedet. (Myhre 1982).

De tidligste sentrumsdannelsene i Bærum oppstod som en følge av jernbanestasjonenes plassering. Utover 1960-tallet ble veiene mer avgjørende, men steder som kombinerte forskjellige transportformer opplevde sterkest vekst, blant annet Sandvika og Bekkestua (Myhre 1982). Den kraftige veksten byene opplevde i denne perioden skapte problemer som ikke alene kunne håndteres innenfor bykjernen. Saneringsplaner for å skape plass til veksten ble erstattet med avlastningsentre utenfor bykjernen og et godt utbygd veinett førte til at disse sentrene hadde god tilgjengelighet (Kjærdsdam 2010).

I 1965 ble det vedtatt av *Samarbeidskomitéen for Oslo/Akershus* at Oslos byvekst skulle foregå vestover. Bakgrunnen var at Oslo skulle avlastes, både trafikkmessig, men også ved å opprette flere arbeidsplasser i Bærum kommune (Myhre 1982). I følge Myhre var dette også Bærum kommunes ønske og det var lokalpatriotiske motiver bak. Det var et ønske om å flytte Bærums tyngdepunkt tilbake innenfor kommunegrensen og gjøre seg mindre avhengig av Oslo, som hadde fått stor betydning for bæringene.

Etter andre verdenskrig opplevde Bærum et stort boligpress og mer omfattende boligbygging ble satt i gang. Ved midten av 1970-årene var mer enn tre fjerdedeler av boligene i Bærum oppført etter andre verdenskrig (Myhre 1982). Det ble også bygget tettere og høyere

enn tidligere og av boligene som ble oppført mellom 1945 og 1970 var omtrent én tredjedel blokkbebyggelse. I 1970 var det klart flere som bodde i leiligheter og i forskjellige typer flermannsboliger enn i eneboliger, villafolket i Bærum utgjorde et mindretall (Myhre 1982).

4.2.4 1970 - i dag: Videre vekst

I løpet av 1970-tallet opplevde Bærum en utflating i folketallet, men siden den gang har befolkningstallet fortsatt å øke og kommunen har i dag over 120 000 innbyggere.

Analysen viser at Bærum har vokst frem som en typisk villaforstad. Idealet om å leve i avstand fra Oslo, men allikevel i tilknytning den byen har vært viktig i utviklingen. Det samme har det å kunne bo i enebolig med hage og nærhet til naturen vært.

4.3 Dokumentanalyse

4.3.1 Nasjonale føringer til regional og kommunal planlegging

Etter plan- og bygningsloven § 6-1 skal regjeringen utarbeide nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging hvert fjerde år. Dette er et virkemiddel for å fremme bærekraftig utvikling, regjeringen peker på hvilke oppgaver, mål og interesser som er viktige i regjeringsperioden (Kommunal og moderniseringsdepartementet 2015).

I dokumentet vedtatt juni 2015 er det tre hovedtema:

1. Gode og effektive planprosesser
2. Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling
3. Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder

Det er særlig fokus på å unngå alvorlige klimaendringer, og det blir slått fast at det er nødvendige å bruke sterkere virkemidler enn det som har blitt brukt til nå. Regional og kommunal planlegging blir trukket frem som et viktig verktøy for å redusere energiforbruk og klimagassutslipp (Kommunal og moderniseringsdepartementet 2015).

Det forventes at det utvikles kompakte byer for å unngå byspredning, for å redusere transportbehovet og klimagassutslipp. Dette skal gjøres ved å bygge tettere rundt kollektivknutepunkt, som vil styrke grunnlaget for kollektivtransport, sykkel og gange. Samtidig skal dette bidra til å begrense transportbehov og arealforbruk. Regjeringen mener det fortsatt er potensial for å øke arealutnyttelsen i de fleste byer og tettsteder (Kommunal og moderniseringsdepartementet 2015).

4.3.2 Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging

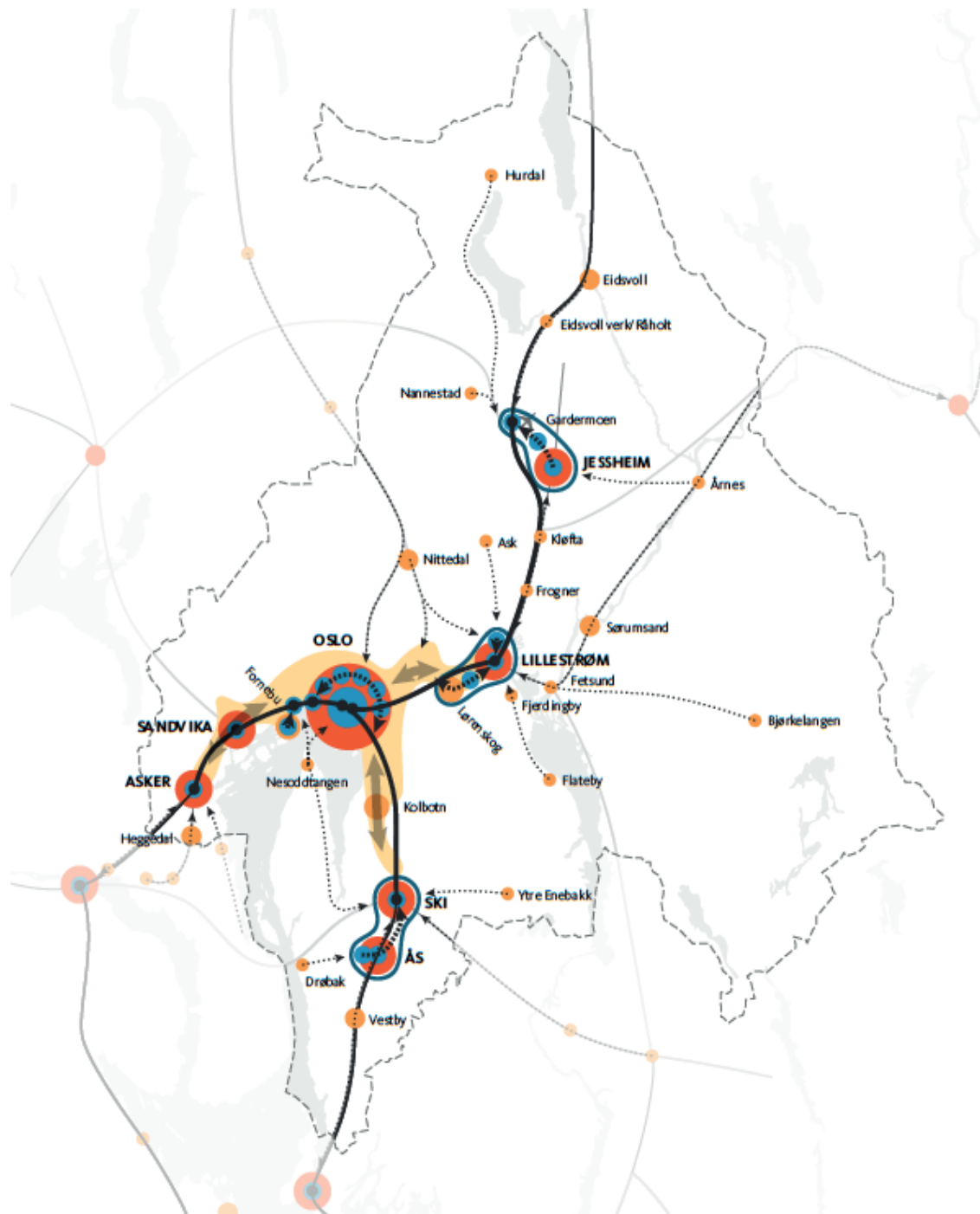
Hensikten med retningslinjer om samordnet planlegging er blandt annet å oppnå mer effektive planprosesser. Retningslinjene slår fast at utbyggingsmønster og transportsystem bør fremme utvikling av kompakte byer og tettsteder, samt at utviklingen bør skje innenfor de rammene som er fastsatt i regionale planer. Dette formuleres slik: *"I by- og tettstedsområder og rundt kollektivknutepunkter bør det legges særlig vekt på høy arealutnyttelse, fortetting og transformasjon. I områder med stort utbyggingspress bør det legges til rette for arealutnyttelse utover det som er typisk. Samtidig bør hensynet til gode uteområder, lysforhold og miljøkvalitet tillegges vekt, i tråd med statlige normer og retningslinjer."*

I henhold til klimaforliket er det et mål at veksten i persontrafikken i storbyområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange.

4.3.3 Regionalplan for areal og transport i Oslo og Akershus

Stortinget påla Oslo kommune og Akershus fylkeskommune i 2008 (Ot.prop.nr.10, 2008-2009) å utarbeide en felles regional plan for areal og transport. Planen ble vedtatt i desember 2015 og planperioden strekker seg til 2030 med perspektiv mot 2050. Ett av planens formål var å få en felles forståelse av utfordringene og prioriteringene med utgangspunktet i dagens utbyggingsmønster og transportsystem (Plansamarbeidet 2015).

Planen innebærer et utbyggingsmønster som baserer seg på prinsipper om flerkjernet utvikling. I planen er det gitt prioriterte vekstområder, det er her befolkningsveksten skal skje og i disse områdene vil vekst prioriteres foran vern. De prioriterte vekstområdene består

Regional areal- og transportstruktur

Prioriterte vekstområder:

- Oslo by
- Regionale byer
- Regionale områder for arbeidsplassintensive virksomheter
- Særlige innsatsområder for økt by- og næringsutvikling
- Bybåndet
- Prioriterte lokale byer og tettsteder. Størrelsen indikerer at noen steder prioriteres høyere

Prinsipper for videreutvikling av kollektivsystemet:

- Knytte Oslo og de regionale byene tettere sammen
- Regionale kollektivknutepunkt
- Knytte regionale byer og arbeidsplasskonsentrasjoner til regionale kollektivknutepunkt
- Knytte prioriterte lokale byer og tettsteder til regionale byer
- Kollektivnettverk i bybåndet som gir mange reisemuligheter

- Flyplasser
- Transportinfrastruktur
 - jernbane og vei
 - kun vei
- Planområdet

Fig. 4. Vedtatt regionalplan for areal- og transport i Oslo og Akershus. Illustrasjon: Plansamarbeidet (2015).

av Oslo, som skal videreutvikles som landets hovedstad og være en konkurransedyktig og bærekraftig region i Europa. Videre er det seks regionale byer i Akershus som også skal ta en betydelig del av den forventede veksten og enkelte prioriterte lokale byer som skal ta en mindre del av bolig og arbeidsplassveksten. Sammen med bybåndet utgjør dette de prioriterte vekstområdene, her skal 80 til 90 prosent av den forventede veksten foregå, mens det utenfor disse legges opp til en vedlikeholdsvekst på 10 til 20 prosent. Denne konsentrasjonen av boliger og arbeidsplasser skal gi den nødvendige kursendringen.

Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus påvirker også Bærum kommune. Sandvika er definert som regional by og er i tillegg et område for arbeidsplassintensive virksomheter. Fornebu og Lysaker er også gitt status som områder for arbeidsplassintensive virksomheter. Store deler av Bærum kommunes byggesone er definert som en del av det allerede nevnte bybåndet og Gjøannes ligger innenfor dette.

Bybåndet er en viktig del av overordnede strategier knyttet til regional areal- og transportstruktur. Denne strategien innebærer blant annet (Plansamarbeidet 2015:20):

- Bybåndet skal ta en høy andel av veksten i befolkning og arbeidsplasser
- Utbygging bør først og fremst skje i gangavstand til banestasjoner eller langs høyfrekvente busstraseer, og ha høy arealutnyttelse. Det bør utvikles lokale sentrumsområder
- Småhusområder tett på banestasjoner bør vurderes for tett byutvikling fremfor "eplehagefortetting"

Bybåndet dekker det sammenhengende byområdet fra Asker gjennom Bærum og videre fra Oslo til Lillestrøm, og sørover langs Follobanen til Ski. Dette er et sammensatt område hvor arealutnyttelsen kan variere fra enkelte områder til andre. Omtrent 75 prosent av befolkningen i Oslo og Akershus bor innenfor bybåndet og kollektivdekningen er jevnt over god, derfor er disse områdene pekt ut til å ta en høy andel av veksten i befolkning og arbeidsplasser.

Videre i den regionale planen heter det at det er det banebaserte kollektivtilbudet som er best egnet til å håndtere veksten, og at utbygging derfor i all hovedsak bør skje i gangavstand til eksisterende og planlagte baner. Den tette bystrukturen bør bli mer sammenhengende enn i dag ved at det legges til rette for høy arealutnyttelse ved alle vesentlige banestasjoner og holdeplasser med et høyfrekvent kollektivtilbud. Ett annet viktig element her er at det i småhusområder tett på banestasjoner bør vurderes tett byutvikling fremfor "eplehagefortetting" som både gir lavere tetthet enn det som er ønskelig og vanskeliggjør transformasjon med høy arealutnyttelse senere. Det skal tas hensyn til at slik transformasjon krever modning over tid.

T-banen til Kolsås og ny bane til Fornebu skal gi grunnlag for betydelig byutvikling og videreutvikling av de arbeidsplassintensive næringsområdene ved Lysaker, Fornebu og langs E-18 vil til sammen gi store muligheter for økt vekstandel i vestkorridoren og i Bærum.

I bybåndet hvor det er gangavstand til skinnegående kollektivtransport er anbefalt områdeutnyttelse 80 til 100 prosent. 100 prosent områdeutnyttelse tilsvarer omtrent 100 til 150 prosent bruksareal.

Til sammenligning tilsvarer dette samme tetthetsgrad som kvartalbebyggelsen i Hamar sentrum (Plansamarbeidet 2015).

4.3.4 Bærum kommunes arealstrategi

Kommunens arealstrategi ble vedtatt av kommunestyret 30.10.2013. Den er videreført som bestemmelser i kommuneplanens arealdel, og vil inngå i samfunnsdelen da det ikke er foreslått endringer i arealstrategien. Gjeldende kommuneplan for Bærum trådte i kraft 17.06.2015. Samfunnsdelen forventes å sendes på høring i tidsrommet juni – september 2016.

I høringutgaven til planstrategi og planprogram for kommuneplanen blir det tatt opp at arealstrategien i stor grad inneholder de samme utviklingslinjene som er blitt vedtatt gjennom regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus. Arealstrategien innebærer at kommunen skal styre boligbyggingen mot fortetting i utvalgte områder samtidig som fortetting i resten av kommunen skal begrenses. Hovedutbyggingen skal styres mot Fornebu, Sandvika og Fossum. Den øvrige boligutbyggingen skal skje i tilknytning til kollektivknutepunkter og sentre som ligger til eksisterende banetraséer. For å opprettholde strøkens karakter skal boligutbygging i resten av kommunen begrenses i småhusområder.

4.3.5 Tidligere kommuneplaner

- **Kommuneplanen 2002-2020**

Gjønnesjordet ble regulert til boligformål første gang i kommuneplanen fra 2002. I arbeidene til kommuneplanen 2002-2020 deles boligområder inn i tre kategorier. Det er konsentrert boligbebyggelse, frittliggende småhusbebyggelse, og øvrige boligområder. Om konsentrert boligbebyggelse heter det at områdene skal utvikles med høy tetthet,

primært boligformål med tilhørende service. Frittliggende småhusbebyggelsen er de homogene boligområdene med frittliggende småhus, i disse områdene skal det kun oppføres frittliggende småhus for å opprettholde dette preget. Det er i kommuneplanen også gitt estetiske retningslinjer for bygge- og anleggstiltak, her heter det blant annet at det før alle byggetiltak skal redegjøres for tiltakets estetiske sider, både i forhold til seg selv, omgivelsene og til fjernvirkninger. Det legges også avgjørende vekt på å bevare åsprofiler og landskapssilhuetter.

- **Kommuneplanen 2010-2020**

I kommuneplanen for 2010-2020 er det også fokus på å videreutvikle småhusområdene og å bevare småhusområdenes fysiske preg. Kommuneplanen legger opp til at fortettpotensialet i småhusområdene er stort. Det gjøres endringer i tomtestørrelser slik at å fradele til tomannsbolig vanskelig gjøres. Dette skal gjøre det blir mer attraktivt å fradele til enebolig slik at eldre boligområder hvor man ønsker å opprettholde bomiljø og estetikk kan nyte godt av dette.

Det er også fokus på at tiltak skal ha respekt for naturgitte og bygde omgivelser, den visuelle kontakten med landskapet skal ikke brytes.

I Rådmannens forslag til kommuneplanens arealdel blir reguleringsforslaget av Gjønnes gård vurdert som helt i tråd med kommuneplanens arealdel.

4.3.6 Reguleringsplaner

- **Sammendrag av reguleringsplan 2012/2006**

Reguleringsforslaget ble fremstilt av Spor Arkitekter AS på vegne av Skanska Bolig AS. Etter innspill fra daværende grunneier ble omtrent én tredjedel av LNF-området Gjønnes

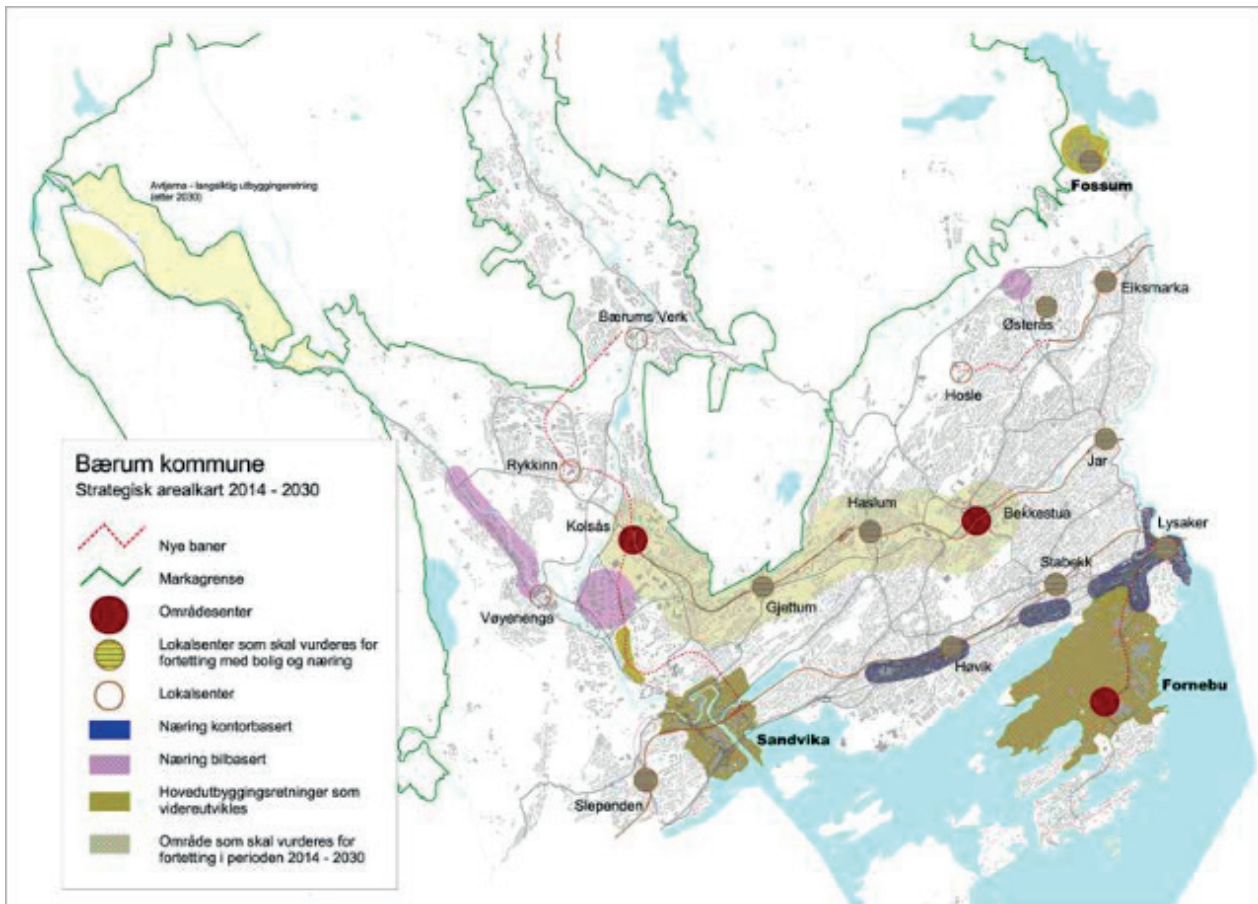

Fig. 5. Strategisk arealkart for Bærum kommune viser grepene i vedtatt arealstrategi. Illustrasjon: Bærum kommune.

gård foreslått som fremtidig boligareal ved revisjon av kommuneplan 2002-2020. Resten av LNF-området stilles til disposisjon som aktivitetspark for befolkningen.

Reguleringsplan for Gjønnes gård ble vedtatt i kommunestyret 28.10.2012. Reguleringsforslaget innebærer tett småhusbebyggelse med utforming i tun, som anses verdifullt for barns oppvekstvilkår.

Planforslaget legger opp til 90 boliger som tomannsboliger, noen eneboliger og for øvrig rekkehus. Felt 1, som ligger lengst fra t-banen har lavest grad av utnyttelse med inntil 20 prosent bebygd areal, det vil si bebyggelsens fotavtrykk. Utnyttelsesgraden stiger gradvis mot t-banen og felt 3 har den høyeste utnyttelsesgraden.

Både Ruter, Fylkesmann i Oslo og Akershus

og Fylkesrådmann i Akershus svarer i høringsuttalelser at utnyttelsen er for lav, særlig tatt i betraktning nærhet til kollektivtilbud og kollektivknutepunktet Bekkestua. Forslagsstiller svarer i dokumentet at det ikke er politisk vilje til høyere utnyttelse og at kommunestyret allerede har vedtatt småhusbebyggelse.

- Sammendrag av reguleringsplan 2012/2025 Dette planforslaget er en oppfølging av vedtaket fra 28.10.2012. Etter høring og behandling av planutvalget ble felt 3 omregulert for å muliggjøre høyere utnyttelse på felt 3.

Planforslaget legger opp til 150 boliger i blokkbebyggelse, i stedet for de tidligere 40 boenhetene. I fremstilling av planforslaget datert 29.01.2014 legges det vekt på at dette forslaget vil være i tråd med nylig vedtatt arealstrategi og vil være i samsvar med en

fremtidsrettet arealplanlegging hvor deler av forventet trafikkøkning skal tas med kollektivtransport.

I høringsuttalelsene kommer det frem at Fylkesmann i Oslo og Akershus og Fylkesrådmann i Akershus er positive til høyere utnyttelse. Ruter mener også det er positivt, men mener fortsatt høyere utnyttelse er mulig og ønskelig. Presterud Velforening uttaler at de er positive til blokkbebyggelse, men at forslaget vil bli alt for dominerende og at antall etasjer må reduseres. Flere andre

naboer og beboere i nærmiljøet klager på antall etasjer. Motstand mot blokkene er betydelig sterkere blant beboerne i trinn 1 og 2 i Gjønneshagen. Naboene her mener man skal forholde seg til allerede vedtatt plan med tett småhusbebyggelse og at blokker vil bidra til et ustabil bomiljø.

Rådmann anbefaler at planforslaget vedtas, utbygging ved kollektivtraseer skal være arealeffektiv og konsentrert. Forslag med nedjustering av en etasje på fire av blokkene og maksimal gesimshøyde satt til kote 71 vedtas.

4.4 Resultater fra dybdeintervju

Informantene har blitt spurt om identitet og tilhørighet til både Bærum generelt og til Gjøannes. Formålet med dybdeintervjuene var å undersøke hva stedsidentitet bygger på og hva som skaper tilhørighet. Hvordan dette påvirker planprosessene var også tema for intervjuene.

4.4.1 Kvaliteter og tilhørighet

Informantene ble spurt om hvilke kvaliteter som skaper den sterkeste tilhørigheten til Bærum. De velge blant kategoriene NIBR har definert som tilhørighetsskapende:

1. Fysisk særpreget og romlige kvaliteter
2. Næringsliv og næringsstruktur
3. Kultur og historie
4. Lokalbefolkning og det sosiale liv

Basert på resultater fra dokumentanalysen ble natur og landskap satt opp som egen kategori. Dette for å få tydeligere svar på hvorvidt det fysiske særpreget handlet om naturkvaliteter eller bebyggelsens utforming. De kunne også fritt legge til hvilke verdier de mente ble vektlagt som viktige kvaliteter ved Bærum.

Alle politikerne var enige om at det fysiske særpreget skapte sterkest tilhørighet, og det var natur og landskap som ble trukket frem som den viktigste kvaliteten. Politikerer fra Miljøpartiet de grønne (MDG) vektlegger den *"bærumse landlige profilen"* og mener også det som gjør Bærum attraktivt er det landlige, men samtidig nærhet til Oslo. Politikerer fra Venstre er også enig i dette. Det beskrives et bilde av Bærum som et sted for dem som ønsker å flytte ut av byen. Venstrepolitikerer trekker frem det tidligere slagordet *en grønn hage ved sjøen* og tror at denne oppfattelsen

av Bærum sitter igjen i befolkningen i dag. Den historiske analysen viser at verdiene knyttet til et forstadsidealet har hatt en sentral rolle i Bærums utvikling. Leder av planutvalget, som representerer Høyre, formulerer det slik: *"Det er klart at når folk spørres om hva de synes er fint med Bærum så er det veldig ofte kommunens beliggenhet mellom sjøen og marka."*

Alle de tre politikerne er også enige om at Bærum preges av det typiske forstadsidealet, de som flytter hit vil ut fra byen og de vil ha mer plass rundt seg og nærhet til naturen. Informanten fra Høyre slår fast at grøntstruktur er en viktig kvalitet: *"Vi ønsker selvfølgelig å ta vare på kommunen som en grønn kommune."*

Arealplanleggeren vektlegger tidligere kommuneplaners slagord *grønn og urban*. I dette ligger det en strategi om urbanitet i noen punkter mens det skal føres en restriktiv utbyggingspolitikk i resten av kommunen. Planleggeren mener at mye identitet er knyttet til dette og slutter seg også til de tre politikerne når det gjelder hvilke kvaliteter Bærum forbindes med: *"Jeg tror folk velger å flytte til Bærum mye på grunn av at man kan få tilbud om en større bolig, mange flytter jo fra Oslo når man får familie."* Og sier videre: *"Bærum kan tilby bedre plass og mer grønt, men samtidig muligheten til å ha et urbant liv med tilgjengelighet til kultur og rekreasjon."*

Næringslivet i kommunen trekkes også frem av politikerne som viktig for tilhørighet til Bærum, og gjerne i kombinasjon med natur og landskap som kvaliteter. Politikerer fra MDG mener at å kunne bo i grønne omgivelser og samtidig ha kort avstand til arbeidsplassen er en viktig kvalitet ved Bærum. Dette tiltrekker mennesker med høy utdanning og

høy kompetanse forteller informanten. Både politikerne fra Venstre og Høyre fremhever også næringslivet som en kvalitet ved Bærum. Informantene forteller at næringslivet, og særlig de store bedriftene langs E18 fører til en nettoinnpendling til Bærum hver dag. At dette tiltrekker kompetent arbeidskraft blir sett på som en kvalitet. Arealplanleggeren mener det i stor grad er natur og landskap som skaper sterkest tilhørighet til Bærum og vektlegger ikke næringslivet i like stor grad som politikerne.

I tillegg til det fysiske særpreget og næringsliv er også lokal mentalitet en faktor for tilhørighet til Bærum. Venstrepolitikeren har et inntrykk av at de som bosetter seg i Bærum er mer opptatt av nabolagsprofilen enn folk som flytter til andre steder rundt Oslo. Informanten fra Venstre sier det slik: *”Man trekkes jo mot folk som har noenlunde lik bakgrunn og situasjon som seg selv, like barn leker best.”*

Størst tilhørighet knyttes til lokalsamfunn og sentre, og ikke til Bærum som kommune. Venstrepolitikeren mener det er historisk betinget at Bærum tidligere besto av mange småsamfunn. Også de to andre politikerne er opptatt av denne lokale identiteten og tilhørigheten til lokalsamfunnene. Alle de tre politikerne er også enige i at folk fra Bærum er mindre opptatt av å være fra Bærum, men at tilhørighet er knyttet til lokalsamfunn og sentre. Høyrepolitikeren illustrerer dette: *”Jan Tore Sanner sier at ved kommunereformen er han ikke så opptatt av at han bor i Bærum, men er mer opptatt av at han bor på Høvik. Og Høvik vil bestå.”*

Også politikerne fra Venstre sier det samme: *”Spør du folk i Bærum hvor de kommer fra svarer de; jeg er fra Eiksmarka, jeg er fra Lommedalen, og så videre. Man sier ikke man*

er fra Bærum, den lokale identiteten betyr mye.”

Den manglende tilknytningen til Bærum generelt forklarerer med at transportlinjene i kommunen hovedsakelig går øst-vest og ikke nord-sør mot kommunesenteret Sandvika. Det er enklere å reise til Oslo enn Sandvika og derfor er man mindre knyttet til andre steder i Bærum enn sitt lokalmiljø. Informanten forteller: *”Det var som egne stasjonsbyer kan du si, samfunnet har vært veldig lokalt.”*

Planleggeren mener, akkurat som politikerne, at det er en sterk lokal identitet i Bærum: *”Bærum er en mosaikk av lokalsamfunn, vi har veldig tydelige småsentre og lokalsentre som er samlingssteder for lokalmiljøet.”*

Kultur blir ikke trukket frem som et særlig viktig tilhørighetskapende element. Bærum er en kommune preget av mye gjennomtrekk og denne befolkningsutvekslingen med nabokommunene trekkes frem som årsaken til dette. Arealplanleggeren slutter seg også til dette fordi Bærum er en utpreget innflytterkommune.

4.4.2 Bygdeidentitet

På spørsmål om hvorfor Bærum blir betegnet som en bygd svarer samtlige politikere at det er historisk betinget. Det er to forklaringsfaktorer som trekkes frem. For det første at landbruk tidligere var en viktig næring i Bærum. Politikerne fra Venstre peker på at Bærum tidligere var en jordbrukskommune, mens høyrepolitikeren vektlegger at lite av kommunens areal var bebygd, og at den tidens bebyggelse var typisk landbruksbebyggelse.

For det andre ble bruken av bygdebegrepet forklart med at urbaniseringen er relativt ny.

Informanten fra MDG mener at det i tillegg kan være kulturelt betinget, at Bærum historisk sett var bygda og mange fra Oslo hadde hytter i Bærum.

Arealplanleggeren vektlegger også den historiske betydningen for hvorfor Bærum kalles en bygd og mener dette fortsatt henger igjen i mange mennesker sin bevissthet. Planleggeren utdyper dette slik: *“Det er klart i dag så er nok en del identitet, særlig da i vestre Bærum, knyttet til dette. Der er det jo en del litt større sammenhengende landbruksområder.”*

En annen grunn til hvorfor Bærum kalles bygd handler om de grønne omgivelsene og landskapet. Politikeren fra MDG forteller: *“Jeg pleier å si at Bærum er Norges største bygd, det handler litt om hvordan landskapet ser ut.”*

Politikeren fra Høyre mener at det er litt spesielt å kalle den største nabokommunen til landets hovedstad for en bygd. Særlig i østre Bærum mener informanten at man heller beveger seg mot et by- og forstedsbegrep enn bygdebegrepet, men sier videre: *“På den andre siden er vi ingen bykommune heller, jeg vil kalle Bærum en landkommune. Grunnen til at det ikke er naturlig å bruke bygdebegrepet om hele kommunen er at kommunen etter hvert er blitt ganske tett utbygget og tett befolket.”*

Forskjeller om hvordan Bærum oppfattes av innbyggerne kan forklares i den historiske todelingen av kommunen. Informanten fra MDG forteller at østre Bærum i dag er tettere utbygget og i større grad oppleves som en forlengelse av Oslo enn vestre Bærum, hvor utbyggingsgraden er lavere. Informantene ble spurt om hvordan de opplever dette skillet som en faktor for stedsidentitet.

Høyrepolitikeren forteller at man tidligere ikke trodde det var noesærlig skille i kommunen, men at dette allikevel har vist seg å være gjeldene. Politikeren fra MDG peker at det i tillegg til utbyggingsgrad er flere sosiodemografiske skiller. Østre Bærum skiller seg fra vestre Bærum ved både høyere utdanningsnivå og inntektsnivå. Videre forteller også informanten at andelen eneboliger er høyere i østre Bærum.

Politikeren fra Venstre mener disse skillene i dag oppleves i mindre grad enn tidligere, men at dette historisk har hatt stor betydning. Informanten vektlegger i større grad den lokale identiteten knyttet til lokalsentre som viktig for tilhørighet.

Planleggeren forteller at skillene mellom østre og vestre Bærum fortsatt gjør seg gjeldene, særlig sosioøkonomisk, men også at det for bare 15 år siden var forvaltningsmessige skiller da plan- og byggesaksavdelingen i kommunen var delt mellom østre og vestre Bærum. Planleggeren legger også til at mens grøntstrukturen i vestre Bærum ofte er planlagt og er offentlig tilgjengelig, er det i stor grad private hager som utgjør grøntstrukturen i østre Bærum.

4.4.3 Holdninger til fortetting

Ved spørsmål om holdninger til fortetting og konflikter i planprosesser er politikerne enige i at det hovedsakelig dreier seg om motstand til å endre eksisterende strukturer og typologi. Informantene forteller at det oftest handler helt konkret om utsikt og solforhold. Høyrepolitikeren mener lokale hensyn kan være en av utfordringene ved den sterke lokale identiteten, at de ikke ønsker endringer i lokalmiljøet. Dette beskrives slik: *“Vi merker motstand når vi skal fortette, skal vi fortette må det gjøres i nye ubebygde områder.”*

Politikeren fra MDG påpeker at mennesker av natur ikke ønsker forandring og forteller videre: *”Den redselen for forandring tror jeg ligger genuint inne i de som bor i Bærum.”*

Informanten fra MDG mener også at det over tid har blitt skapt et bilde av fortetting som stygt og at dette har festet seg i befolkningen. Informanten fra Venstre er også inne på det samme argumentet, at blokk- og leilighetsbebyggelse oppfattes av mange som fremmedelementer som tar mye lys og luft.

Politikeren fra MDG mener også at velforeningene i Bærum står sterkt og aktivt driver lobbyvirksomhet inn mot politikere i kommunestyret: *”Velforeningene i Bærum har historisk sett vært veldig sterke lobbygrupper.”*

Alle de tre politikerne er enige om at fortetting er en prosess som krever modning. Informanten fra MDG er oppfatt av å bryte atferd, og forteller: *”Alle skjønner rasjonelt at man ikke kan bygge tomannsboliger og rekkehus fordi det ikke er arealeffektivt, man må jo bygge tettere i enkelte områder. Alle i Bærum er jo klar over at vi er en del av storbyen og Osloregionen. Ja vi skjønner at vi må, i hvertfall de fleste skjønner at vi må, ta en del av befolkningsveksten og da må vi bygge rundt kollektivknutepunkter.”*

Arealplanleggeren forteller også at motstanden til fortetting handler om endring i bygningstypologi og at mange mener fortetting ikke er i tråd med slik det historisk sett er i Bærum. Betydningen i de store sammenhengende villaområdene som på Gjøannes trekkes også frem: *”Fortetting og sentrumseksponasjon vil jo nesten uansett hvor man snur seg på Bekkestua gå utover småhusområder.”*

Samtidig peker arealplanleggeren på de faglige anbefalingene om behovet for flere leiligheter og at dette passer godt overens med en knutepunktstrategi, men at det i det politiske miljøet ikke virker like avgjørende. Videre forteller informanten: *”Det er ikke tvil om at det er behov for flere leiligheter, men ofte kan man si at ønsket om å bygge lavt og familierettet kan være et resultat av å ikke ville endre bebyggelsesstrukturer og inngrep i eksisterende strukturer.”*

4.4.4 Utbygger om prosessen ved fortetting på Gjøannesjordet

Informanten som representerer utbygger er prosjektleder i Skanska og var leder for utbyggingen på Gjøannesjordet.

Informanten forteller at grunneier på Gjøannes i mange år har prøvd å få til en utvikling på jordet: *”Første runde endte i et enkeltvedtak i kommunestyret i 2004 som sa at Gjøannes ikke skulle bli noe annet enn småhus, dette med knutepunkt og urbanitet var ikke så høyt på agendaen på den tiden.”*

Basert på enkeltvedtaket fra 2004 utarbeidet Skanska en områderegulering som slo fast at det skulle bygges småhus på Gjøannes, med høyest tetthet mot Gjøannes stasjon. Informanten forteller videre at da Skanska fikk oppgaven å detaljregulere basert på områdereguleringen i 2008. Signalene fra kommunen var da tydelige på at det var småhus man ønsket seg. Deretter forteller informanten at: *”Da vi høsten 2012 var i ferd med å lande reguleringsforslaget tok vi kontakt med Bærum Høyre. Jeg var på åpningen av stasjonen og hørte hva som ble sagt, og da var toget i ferd med å gå for en høyere utnyttelse.”*

Brev fra Miljøverndepartementet til fylkesmennene datert 31. August 2012 ga klar beskjed om viktigheten av å få til en samhandlet areal- og transportplanlegging samt knutepunktsfortetting på grunn av åpningen av Gjønnes stasjon. Informanten forteller at både Ruters sjef, fylkesordføreren, rådmann og ordfører i Bærum var tilstede og holdt taler. Informanten forteller at overordnede myndigheter og Ruter var tydelige ovenfor rådmann og ordfører: *"Hva skal jeg si, de var nærmest fortvilet og frustrert fordi det på daværende tidspunkt var regulert til småhus."*

Skanska spurte den gang om det var politisk vilje for å ta deler av dette prosjektet og gjøre om til leiligheter. Dette mener informanten de hadde god dialog om, fremdriften med deler av prosjektet ble holdt parallelt med omregulering av felt 3. Videre fortelles det at Skanska hadde lagt ned mye resurser i prosessen og var opptatt av fremdrift, derfor var det viktig at fremdriften ved felt 1 og 2 skulle holdes.

I tillegg til en kommuneplan som la opp til eplehagefortetting mener informanten at sterke lokale krefter også påvirket utviklingen: *"Jeg mener at Høyre har styrt så lenge som de har takket være at det sitter mange lokale høyremedlemmer som er flinke til å «serve» sitt nabolag og de som støtter opp under de som høyrepolitikere gjør at de får en plass i partiet med støtte fra sitt lokallag."*

Videre sier også informanten at: *"Det er omtrent ikke et område i Bærum som skal utvikles uten at det er en høyrepolitiker som representerer eller bor i området, og har deler av sin støtte basert på å gjøre, kan du si, positive prioriteringer for området."*

Informanten mener Bærum tidligere ikke

hadde tilstrekkelige styringsverktøy. Frem til årene rundt 2010 foregikk omtrent 80 prosent av veksten i Bærum inne i eneboligfeltene som eplehagefortetting, forteller informanten. Videre blir det fortalt at de tidligere kommuneplanene i stor grad la opp til en slik eplehagefortetting, mens det er først nå i siste kommuneplan knutepunktstrategien er tydeliggjort. Med andre ord mener informanten at tidligere kommuneplaner ikke fungerte til å stoppe utviklingen i eplehager og småhusbebyggelse.

Informanten erfarte at det ble et politisk spill og en maktkamp innad i Høyre vedrørende omregulering av feltet nærmest T-banestasjonen til leiligheter. Flere i Høyre mente man måtte stå for forutsigbarhet ovenfor innbyggerne og holde seg til gjeldende kommuneplan og kommunestyrevedtak om småhus. Det var også motstand mot blokker fra de eksisterende naboene og velforeningene. Videre forteller informanten at det samtidig foregikk en revidering av kommuneplanen. Et halvt år senere ville det bli vedtatt en kommuneplan som gjorde at reguleringen av blokker var i tråd med kommuneplanen, kanskje til og med for lav utnyttelse selv med leiligheter. Høyre fikk allikevel ikke flertall i egne rekker og var avhengige av Venstre for å få flertall om høyere utnyttelsesgrad. Dermed ble det, med hjelp fra Venstre og Arbeiderpartiet, på nippet flertall i kommunestyret. Venstres forslag fra førstegangsbehandlingen om å redusere en etasje på fire av blokkene ble likevel vedtatt.

Avslutningsvis forteller informanten at konflikter mellom utbygger og innbygger ved fortetting dreier seg om at ingen vil endre situasjonen rundt sitt eget hus. Dette samsvarer med de erfaringene politikerne og arealplanleggerne også har av motstanden mot

fortetting i Bærum. Motstanden til fortetting i Bærum generelt og på Gjøannes bygger på de samme elementene.

Prosessen ved fortetting på Gjøannes var en lang prosess som var preget av politisk spill som endte i en kompromissløsning. Informanten har det samme inntrykket av motstanden til fortetting på Gjøannes som politikerne har til kommunen generelt og forteller at: *“Alle i prinsippet er fornuftige og oppegående mennesker som skjønner at vi skal ha en utvikling, men ingen vil ha den ved siden av seg.”*

4.5 Resultater fra spørreundersøkelse

Resultatene fra spørreundersøkelsen samsvarer i stor grad med dybdeintervjuene. Lokalbefolkningen på Gjøannes mener også det er fysisk særpreg og bygde omgivelser som skaper sterkest tilhørighet. Igjen er det natur og landskap som trekkes frem som den viktigste faktoren. Deretter er det lokal mentalitet og det sosiale liv som trekkes frem av deltakerne i spørreundersøkelsen, flere av deltakerne i spørreundersøkelsen trekker frem at miljøet i Bærum er koselig.

Et interessant funn fra spørreundersøkelsen er at ingen av respondentene mener bygdebegrepet beskriver Bærum og kun en

informant mener dette uttrykket beskriver sitt nabolag. 12 av 16 respondenter mener forstad er det begrepet som beskriver *både* Bærum og Gjøannes best.

Når det kommer til holdninger til fortetting ble deltakerne spurt om hvor enige de var i følgende påstand: *Det bør bygges tettere og høyere i Bærum*. Resultatet viser at det er litt uenighet knyttet til dette, men flertallet av de 16 spurte er enten helt uenige eller litt uenige i påstanden. Dette kan allikevel sies å samsvare med resultatene fra dybdeintervjuene, selv om fortetting ikke er ønsket vises et bilde av en erkjennelse om at dette er nødvendig.

Hva skaper sterkest tilhørighet til Bærum?

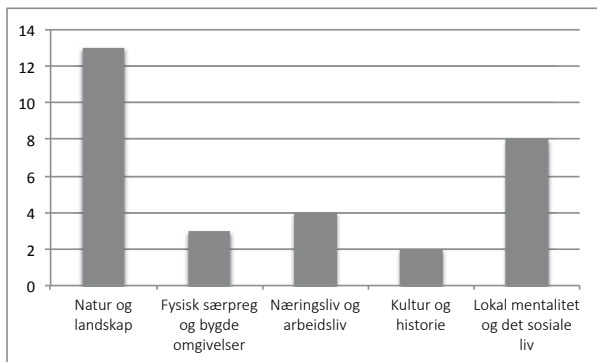

Fig. 6.

Hvor viktig er natur og landskap for tilhørighet?

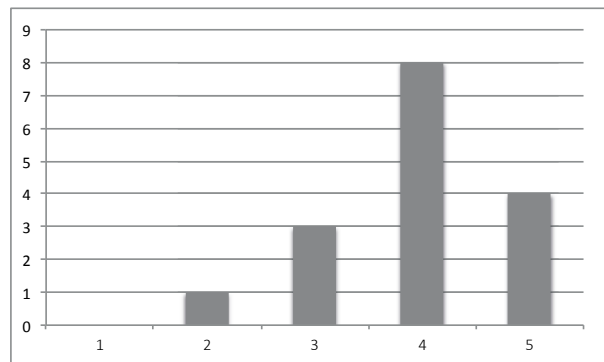

Fig. 7. Rangering fra 1 til 5, 1 tilsvarer svært lite viktig, 5 tilsvarer svært viktig

Hvor enig er du i det følgende: Det bør bygges tettere og høyere i Bærum

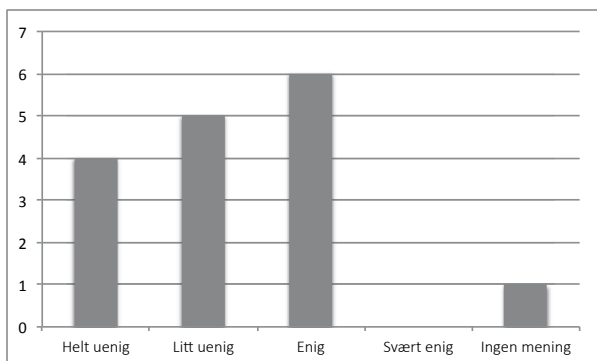

Fig. 8.

Hvor viktig er lokalsamfunn for tilhørighet?

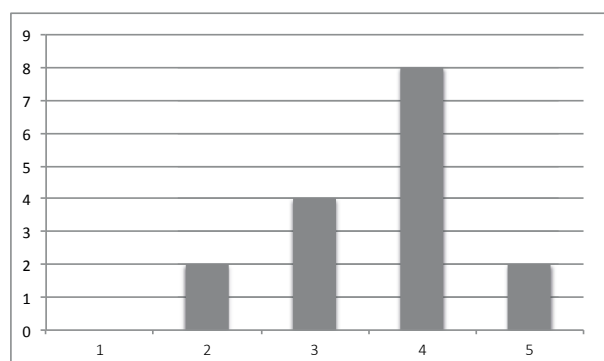

Fig. 9. Rangering fra 1 til 5, 1 tilsvarer svært lite viktig, 5 tilsvarer svært viktig

4.6 Oppsummering

Resultatene fra analyser og intervjuer kan oppsummeres i følgende punkter under hvert av kapitelets deler:

Historisk analyse

- Forstadsidealet har hatt en sentral rolle i Bærums utvikling
- Bygdementaliteten kan henge igjen i befolkningen til tross for gradvis utbygging og urbanisering

Plandokumenter og planprosess

- Fortettingen på Gjønnes har skjedd gjennom ekspansjon, ubebygd mark innenfor tettstedsgrensen er blitt nedbygd
- Både kommuneplanen for 2002-2020 og 2010-2020 la opp til eplehagefortetting hvor boligområder med frittliggende småhus var ønsket bevart
- Vedtatt arealstrategi styrer fortetting mot enkelte punkter og vil begrense utbygging i resten av kommunen
- Ved regulering av Gjønnes gård ble det bare delvis lagt opp til høy arealutnyttelse. Prosessen strakk seg over mange år med motstridende hensyn i arealplanleggingen og politisk spill

Verdier som vektlegges

- De grønne omgivelsene, både offentlig grøntstruktur og private villahager, trekkes frem som den viktigste kvaliteten Bærum innehar. Denne kvaliteten ønsker kommunen å verne om
- Viktigste for tilhørighet til Bærum kommune er det grønne og landlige preget landskapet har.
- Lokalmiljø blir også tillagt stor grad av tilhørighet og stedsidentitet er i stor grad knyttet til lokalsamfunn
- Dette kan tyde på at disse kvalitetene forsterker forstadsidealet og den opprinnelige bygdementaliteten
- Motstand til fortetting dreier seg i stor grad om å ikke ville endre de fysiske omgivelsene og lokalmiljøenes fysiske særpreg, da det er knyttet tilhørighet og identitet til dette

KAPITTEL 5

DISKUSJON

Formålet med oppgaven er å undersøke i hvilken grad stedsidentitet er en motkraft til fortetting. For å svare på problemstillingen er oppgaven avgrenset til å undersøke Bærum generelt og Gjøannes spesielt.

Resultatene fra analyser og intervjuer knyttes til to underproblemstillinger:

- a) Hvilke verdier vektlegges som kvaliteter ved Bærum og ved Gjøannes?*
- b): Hvilken betydning får stedets kvaliteter for planprosessene?*

5.1 Hvilke verdier vektlegges som kvaliteter ved Gjøannes?

5.1.1 Fysiske omgivelser er den fremste kvaliteten

Undersøkelsen viser at de fysiske omgivelsene blir verdsatt som den fremste kvaliteten ved både Gjøannes og i Bærum generelt. Det er natur og landskap som trekkes frem som viktigst. Både informantene i dybdeintervjuene og spørreundersøkelsen vektlegger dette, og mener det er viktig for tilhørighet. Faktorer som vektlegges er den *bærumske landlige profilen* og nærhet til naturen. Med landlig profil menes omgivelser preget av grøntstruktur, både offentlig tilgjengelig grøntstruktur som for eksempel friområder, men også private hager. Bebyggelsens fysiske utforming vektlegges også av informantene, men i mindre grad enn natur og landskap og gjerne i kombinasjon med dette.

Teorien viser at hvorfor dette trekkes frem som de fremste kvalitetene kan forklares med at kollektive oppfatninger og stedsmyter farger hvordan man oppfatter sted. Allment aksepterte forestillinger om steder fungerer som referanse for de individuelle inntrykkene og erfaringene som skaper identitet til steder (Relph 1976). Slike stedsmyter forklares som sosialt konstruerte forestillinger og at disse ofte danner grunnlag for hvordan mennesker oppfatter sine omgivelser (Relph 1976, Holloway & Hubbard 2001).

Dette kan bety at når Bærum presenteres med slagordene *grønn og urban* og *en grønn hage ved sjøen* påvirker dette hvordan man oppfatter Bærum. At boligutbyggingen på Gjøannes har fått navnet *Gjønneshagen* forsterker også forestillingen om det grønne og det landlige. Med andre ord betyr dette

at når både de nære omgivelsene og Bærum kommune fremstilles som grønne og landlige bidrar dette til å skape identitet til omgivelser der den viktigste kvaliteten er grøntstruktur. Det er altså allment aksepterte forestillinger som påvirker hvordan mennesker oppfatter både Bærum og nærmiljøet på Gjøannes.

Undersøkelsen viser også at private hager blir sett på som en kvalitet for fellesskapet i Bærum, mens det sett utenfra er lett å si at dette kun vil være en kvalitet for hagenes eiere. Leder av planutvalget i Bærum ble spurt om Bærum som en grønn kommune henviser til offentlig grøntstruktur eller de private hagene. Svaret fra informanten er at hele det grønne landskapspreget i Bærum er en viktig kvalitet.

Dette kan forklares med at forstadsidealet historisk har stått sterkt i Bærum, men at det også fortsatt er viktig for hvordan man oppfatter Bærum. Å bo i luftige omgivelser; med hager og god plass, er fortsatt viktig for hvorfor mange ønsker å bosette seg i Bærum kan flere av informantene fortelle. Teori kan forklarer dette med at det ofte er steds kvaliteter og positive assosiasjoner som skaper tilhørighet (Brown et al. 2003).

Det betyr at når også private hager blir ansett som en del av det grønne preget skaper dette tilhørighet til omgivelsene. Dette påvirker den menneskelige oppfatningen av stedets romlige egenskaper. Dette er da medvirkende til gi stedet betydningen som skaper grunnlag for stedsidentitet (Relph 1976). Med andre ord knyttes det identitet til Bærum og kommunens lokalsamfunn gjennom grøntstrukturen, som både oppfattes som de offentlige og de private omgivelsene. Årsaken til at privat grøntstruktur blir trukket frem som en kvalitet for innbyggerne i kommunen kan da forklares med at det skapes

stedsidentitet knyttet til hager og andre private grøntområder.

5.1.2 Lokalsamfunn viktig for innbyggernes tilhørighet

Informantene mener også at lokalbefolkning og det sosiale liv er en viktig kvalitet ved Bærum. Undersøkelsen viser at størst grad av innbyggernes tilhørighet knyttes til nærmiljø fremfor til kommunen som helhet. En av informantene forteller også at innbyggerne i Bærum er mer opptatt av nabolagsprofilen enn innbyggerne i forsteder på Oslos østkant. Arealplanleggeren i kommunen beskriver Bærum som *en mosaikk av lokalsamfunn*, dette stemmer overens med det bilde resten av informantene også tegner om at innbyggerne i Bærum er mindre opptatt av å være fra Bærum, men heller identifiserer seg med sine nærmiljø.

Denne stedstilhørigheten som kan med utgangspunkt i teorien beskrives som en kombinasjon av sosial og geografisk tilhørighet. Å føle seg hjemme på et sted innebærer sosial og kulturell tilhørighet til mennesker og erfaringsbasert tilhørighet til det fysiske miljø. Sammenligninger med andre steder og menneskene der skaper en *oss og dem* mentalitet og det skapes et *oss* basert på følelser om fellesskap (Skogheim & Vestby 2010).

Dette kan bety at tilhørigheten innbyggerne i Bærum føler til sitt nærmiljø bygger på fellesskap med de andre innbyggerne. En av informantene bruker ordtaket *like barn leker best* for å beskrive dette og det kan til en viss grad være gjeldende for det sosiale fellesskapet som oppstår. En av informantene påpeker også at mennesker søker dem som er i tilsvarende samme sosiale og økonomiske situasjon som seg selv, dette kan også forklare at deler av

årsaken for stedstilhørigheten er fellesskap.

Teori forklarer denne tilhørigheten basert på fellesskap med at individer og steder utvikler identitet i samsvar med hverandre. Menneskers identitet er romlig forankret fordi sted er en del av individers identitet. Hvordan man oppfatter steder påvirker også hvordan man oppfatter seg selv fordi den følelsesmessige tilknytningen til sted er en del av individers identitet (Prohansky et al. 1983).

Dette kan bety at årsaken til følelsen av fellesskap som skapes i lokalsamfunn som ved Gjønnes kan forklares med at befolknings sammensetningen består av mennesker i samme sosiale eller økonomiske situasjon som seg selv. Innbyggerne kjenner hverandre ikke nødvendigvis personlig, men det skapes en sosial og kulturell tilhørighet med utgangspunkt i *oss*, fordi menneskene i nabolaget er mennesker man kan sammenligne seg selv med. Dette vil da påvirke hvordan man oppfatter seg selv og det kan forklare at innbyggernes identitet utvikles i samsvar med steders identitet.

Den historiske analysen viser hvordan lokalsentre i Bærum har vokst frem nærmest som satellitter i tilknytning til Oslo, og er i mindre grad knyttet til Sandvika eller andre steder i Bærum. Årsaken til dette kan være infrastrukturens orientering i retning øst-vest og særlig jernbanen fra Oslo har spilt en viktig rolle. Nærheten til Oslo trekkes frem av flere informanter som viktig for Bærums utvikling og den historiske analysen viser også at Bærum i stor grad har utviklet seg i samsvar med Oslo. Eksempelvis har mye av presset på areal eller boliger i hovedstaden forplantet seg utover i Bærum. I løpet av årene der byspredningen sto sterkest har Bærum nærmest fungert som

arealreserve for Oslo. Slik at mye av veksten i hovedstaden har skjedd i Bærum, men også i de andre nabokommunene til hovedstaden. Tilhørighet til nærmiljøet kan da også sies å være historisk betinget, men at tilhørigheten også forsterkes gjennom den sosiale og kulturelle tilhørigheten til menneskene på stedet.

Undersøkelsen viser at de fysiske omgivelsene og opplevelsen av fellesskap i nærmiljøene i kommunen er de fremste kvalitetene for innbyggerne. Dette gjelder både ved case-området på Gjøannes og i Bærum kommune som helhet. Tuan (1975) mener erfaringsperspektivet i *sense og place* kan oppfattes på flere nivåer. Dette kan forklare at avgrensede områder som caset på Gjøannes og Bærum generelt kan bygge på de samme oppfatningene.

I et større område som kommunen er forholdene mer sammensatt og det vil oppleves mer forskjellig. Særlig skillet mellom Østre og Vestre Bærum kan føre til variasjon i hvordan menneskene opplever sitt nærmiljø.

At de fysiske omgivelsene og fellesskap er viktig for menneskers tilhørighet til steder kan forklares med at det ofte er steders kvaliteter og positive assosiasjoner som skaper tilknytning til sted (Brown et al. 2003). De individuelle og kollektive erfaringer og inntrykk er det som gir steder betydning for mennesker og skaper identitet. Uttrykket *identity of place* brukes til å forklare det som gjenkjenner sted som adskilt enhet (Relph 1976). Det vil i denne sammenhengen betyr at de grønne omgivelsene og fellesskap i nærmiljø fungerer som ramme for menneskers stedsidentitet fordi dette oppleves som kvaliteter ved Gjøannes.

Dette kan forklare hvorfor den *bærumske landlige profilen*, nærhet til natur og tilhørighet til lokalsamfunn er sentralt når informantene skal trekke frem hva som er kvaliteter ved bomiljøet i Bærum. Det knyttes identitet til betydningen av de fysiske omgivelsene og fellesskapet som oppleves, derfor blir dette også ansett som stedets viktigste kvalitetene.

5.2 Betydning av stedets kvaliteter for planprosesser

5.2.1 Kvalitetene kan forsterke bygdeidentiteten

Den kommunale planleggingen tar i stor grad hensyn til stedets viktigste kvaliteter. Leder av planutvalget fortalte i dybdeintervju at: *“Selvfølgelig ønsker vi å ta vare på kommunen som en grønn kommune.”* Grønn kommune henviser her til omgivelsenes grønne preg.

Lokalsamfunn blir også vektlagt i kommunal planlegging. Kommunens arealstrategi bygger på prinsippet om knutepunktsfortetting og den er således i tråd med både regional strategi og nasjonale forventninger, men det fremstår som at utgangspunktet for arealstrategien ikke er fortetting, men heller å bevare nærmiljøenes fysiske særpreg og grøntstrukturen i kommunen.

Slik grøntstrukturen og lokalsamfunnene blir vektlagt i Bærum og ønskes bevart i kommunal planlegging forsterkes bygdementaltiteten og dette kan bidra ytterligere til motstand mot fortetting.

Helle et al. (2006) mener bygdementaltiteten i Bærum ikke henviser til rural identitet eller lengting til landsbygda, men til en særegen forstadsidentitet. Informantene i dybdeintervjuene mener årsaken til at Bærum kalles en bygd er historisk betinget og at landskapspreget er årsak til bygdementaltiteten. Bærum var opprinnelig landsbygd og denne oppfattelsen preger nok mange menneskers bevissthet og hvilken betydning Bærum gis som sted.

Den historiske analysen viser hvordan Bærum gjennom årene er blitt urbanisert bit for bit som

en følge av teknologiske fremskritt, og viktigst er kommunikasjon og infrastruktur. Mer enn tre fjerdedeler av boligene i Bærum er oppført etter andre verdenskrig og i kommunen sett under ett er det en jevn fordeling av antall eneboliger og flermannsboliger.

Hvordan stedsmyter og kollektive oppfatninger av Bærum og kommunens nabolag blir fremstilt med vekt på de fysiske omgivelsene påvirker nok også hvorfor Bærum kalles en bygd, men som informantene påpeker kan årsaken til bygdementaltiteten også være historisk betinget. Til tross for utvikling og urbanisering over tid kan bygdementaltiteten ha blitt hengende igjen i befolkningens oppfatning av Gjøannes og Bærum.

Undersøkelsen viser også at kvalitetene får stor betydning i den kommunale planleggingen og for planprosessene. Det argumenteres for at det fremstår som at den kommunale planleggingen bygger på de verdiene som vektlegges i bygdeidentiteten. De grønne omgivelsene og fellesskap i nærmiljø er kvaliteter som i stor grad er i samsvar med verdiene som også preger forstadsidealet. Dette er fortsatt en vesentlig del av hvordan mange oppfatter Bærum i dag og dette kan slik bidra til å forsterke motstanden til fortetting.

5.2.2 Alibi for spredt utbygging og ineffektiv arealutnyttelse

Dokumentanalysen viser hvordan grøntstruktur og nærmiljøenes fysiske preg ønskes bevart og begrunnelsen for fortetting ved kollektivtraseer og knutepunkt er blant annet at man kan “spare” resten av kommunen for utbygging og endring i de eksisterende strukturene. Det kan dermed tyde på at arealstrategien fungerer som et alibi for spredt utbygging og ineffektiv arealutnyttelse. Strategien er tilsynelatende i

tråd med sentrale myndigheters retningslinjer og føringer, men noe av motivasjonen kan altså være å bevare lokalmiljøenes profil.

Agnews (1987) tre forståelser av stedsbegrepet legges til grunn sammen med teori om territorialitet for å forklare hvorfor ulike forståelser av sted skaper motstridende interesser som skal ivaretas i kommunal planlegging. Dette kan bidra til å forklare hvordan menneskers stedsidentitet fører til at nasjonale styringssignaler ikke følges.

På den ene siden er storsamfunnet som vektlegger *location* i forståelsen av sted. Bærum med sine lokalsamfunn forstås da som geografisk ramme for menneskelig aktivitet. Sentrale myndigheter ønsker at Oslo skal vokse og utvikles som en konkurransedyktig region i Europa og ser dermed på Gjøannes og andre områder i hovedstadsregionen som steder for vekst (Plansamarbeidet 2015). På den andre siden er det lokale interesser som forstår sitt nærmiljø ut i fra *sense of place*, som vektlegger de opplevelsesmessige og menneskelige dimensjonene ved sted. Lokale krefter ønsker ikke fortetting og vekst i sitt nærmiljø med bakgrunn i stedets betydning for dem. Begge har sin forståelse av sted hvor ulike interesser møtes.

I arealstrategien ønsker Bærum kommune å både ta hensyn til storsamfunnets forventninger om vekst og de lokale kreftene som ikke ønsker utvikling. Strategien legger opp til både fortetting ved kollektivknutepunkt og samtidig styre fortettingen bort fra mange av villaområdene. Gjøannes ligger geografisk plassert i et område hvor begge hensyn skal ivaretas og det har ført til en utbygging som preges av verken eller. Verken villaer med hagepreg eller tilstrekkelig arealutnyttelse

såpass tett på kollektivtraséen. Utbyggingen på Gjøannes endte i et kompromiss som verken storsamfunnet eller lokalsamfunnet kan være helt fornøyd med.

5.2.3 Motstand til fortetting er dypere forankret enn å ikke ville endre det fysiske særpreget

Resultatene fra analysen viser at motstand til fortetting hovedsakelig er knyttet til fysiske forhold. Motvilje til å endre eksisterende strukturer og det fysiske særpreget peker seg ut som hovedårsakene til motstanden ved fortetting på Gjøannes. En av informantene forteller at motstanden til fortetting i kommunen ofte handler om solforhold, bygningshøyder, tap av utsikt og lignende. I høringsuttalelsen til omreguleringen av felt 3 på Gjøannes uttaler Presterud Velforening at de foreslåtte blokkene vil bli for dominerende i området, mens lokalbefolkning og naboer i området mener man bør forholde seg til den allerede vedtatte planen som innebar småhus. De uttalte også at blokkbebyggelse på Gjøannes vil gi et ustabil bomiljø.

Stedstilørighet viktig for mennesker fordi dette er knyttet til egen identitet og forståelse av seg selv (Proshansky et al. 1983). Det tyder på at motstanden til fortetting på Gjøannes kan være dypere forankret enn endring i de fysiske omgivelsene. Dette kan forklares med lokalbefolkningens *sense of place* tilnærming i forståelsen av Gjøannes som sted (Agnew 1987), sett i lys av komponentene som sammen utgjør sted som fenomen (Relph 1976).

Endringer i de fysiske omgivelsene må forstås ut i fra den betydningen mennesker tillegger Gjøannes. Menneskelige erfaringer og opplevelser knyttet til de fysiske egenskapene eller til funksjonene på stedet gir Gjøannes

sin betydning for mennesker. De grønne omgivelsene og fellsskap i lokalsamfunn er de verdiene som trekkes frem som de fremste faktorene for tilhørighet og motstand til fortetting på Gjøannes handler i stor grad også om å bevare dette. Det betyr at innbyggernes *sense of place* tilnærming i forståelsen av Gjøannes er knyttet til betydning av de fysiske egenskapene.

Når motstanden til fortetting handler om å ikke ville endre de fysiske omgivelsene må dette forstås ut i fra den menneskelige dimensjonen der dette gis betydning for forståelsen av stedet. Motstanden handler dermed ikke bare om at den nye bebyggelsen oppfattes som stygg eller fremmed, men det handler om at slik bygningstype ikke er i tråd med hvordan innbyggerne oppfatter stedet.

Undersøkelsen viser også hvordan mennesker og sted utvikler identitet i samsvar med hverandre (Prohansky et al. 1983). Det vil si at motstanden til fortetting på Gjøannes også handler om at tettere og høyere bebyggelse ikke er i tråd med hvordan mange av innbyggerne forstår seg selv ut i fra sin tilhørighet til stedet.

At naboer til utbyggingen på Gjøannes er bekymret for at boligblokker kan gi et ustabil bomiljø kan tyde på at disse identifiserer seg som en sosial gruppe med relativt høy inntekt og utdanning, som bor i romslige eneboliger. Boligblokker kan da føre med seg en endring i befolkningssammensetningen de eksisterende innbyggerne sammenligner seg med. Motstanden til fortetting utspiller seg dermed som en slags bekymring for et sted som ikke utvikles i tråd med egen forståelse av seg selv. Med andre ord er motstanden til fortetting knyttet til sosial identitet og går dypere enn å kun handle om fysiske forhold som bygningenes utseende, tap av utsikt eller sol.

Opgaven viser hvordan motstanden til fortetting utspiller seg i form av motvilje til å endre de eksisterende fysiske forholdene. Motstand til fortetting kan være dypere forankret i menneskenes sosiale identitet fordi hvordan det fysiske ved et sted oppleves påvirker hvilken betydning steder får for forståelsen av seg selv med utgangspunkt i stedet.

"Alle vil Udvikling, ingen vil Forandring"

- Søren Kierkegaard

KAPITTEL 6

AVSLUTNING

I dette kapitlet presenteres oppgavens konklusjon, det gjøres også avsluttende refleksjoner ved oppgavens tema og konklusjon, samt metodiske refleksjoner.

6.1 Konklusjon

Undersøkelsen i denne oppgaven har tatt for seg hvilke kvaliteter som vektlegges av innbyggerne i Bærum og ved Gjønnnes, og videre hvilken betydning disse kvalitetene har i planprosesser. Utgangspunktet har vært utbyggingen av Gjønnnesjordet i Bærum. Dette utgjør sammen grunnlag for å diskutere i hvilken grad stedsidentitet er en motkraft for fortetting.

Natur og landskap trekkes frem som den viktigste kvaliteten for lokalbefolkningen på Gjønnnes og ved Bærum generelt. Særlig er det de grønne omgivelsene og grøntstrukturen som trekkes frem. Forståelse av likhet og fellesskap i nærmiljøet trekkes også frem som en viktig kvalitet for bomiljøet i kommunen.

Stedets kvaliteter blir tillagt stor vekt i den kommunale planleggingen og er verdier som ønskes bevart i den kommunale planleggingen. Disse verdiene bygger på forstadsidealet og kan forsterke bygdeidentitet.

- ***En betydelig hindring for fortetting***

En stedsidentitet som bygger på verdier som oppleves motstridende med fortetting og kompakt utvikling vil som oppgaven viser utgjøre en hindring for fortetting. I denne oppgavens undersøkelsesområde i Bærum utgjør stedsidentitet en betydelig hindring for å gjennomføre fortettingsprosjektet.

Årsaken til at motstanden står spesielt sterkt i Bærum kan være de mange ressurssterke personene, både blant politikere, organisert i velforeninger, men også privatpersoner. Flere av informantene påpeker akkurat dette som spesielt ved Bærum og dette

henger nok sammen med et høyt inntekts- og utdanningsnivå. Det fører til at man har resurser til å ta konfliktene; å følge opp sine interesser. Informanten som representerer utbygger på Gjønnnes påpeker også dette som spesielt og ekstra krevende ved fortetting i Bærum. Informanten beskriver planprosessen ved Gjønnnes som en prosess med mange ulike meninger og flere involverte enn man får inntrykk av ved å lese plandokumentene. Nettopp at mange av innbyggerne i Bærum er ressurssterke personer gjør at motstanden til fortetting kan vise seg å være sterke her enn andre steder.

Dette inntrykket vil nødvendigvis ikke representere hele befolkningen i Bærum. Dybdeintervjuene viser at informantene mener dette er en modningsprosess og at de fleste forstår at det må bygges tettere, også i Bærum. Spørreundersøkelsen viser et sprik i meningen om tetthet i Bærum. Selv om ingen av respondentene sier seg helt enige i at det bør bygges tettere og høyere i Bærum er 6 av de 16 spurte enige i påstanden. Flertallet av respondentene er allikevel negative til tettere og høyere bebyggelse i Bærum, men dette illustrerer nettopp det at selv om motstanden oppleves veldig sterk kan dette være et resultat av at den som roper høyest er mest synlig. Med andre ord er det personer eller grupper med sterke meninger som uttrykker seg negativt og det kan tenkes at den jevne befolkningens holdninger kan være mer balansert.

- ***Motstand mot fortetting kan reduseres***

Undersøkelsen viser at stadig flere forstår nødvendigheten av en tettere bebyggelse i Bærum. Det kommer tydelig frem blant informantene at fortettingsmotstanden er en modningsprosess og man tror at dette vil "gå seg til." Det er imidlertid lett å være åpen for

fortetting så lenge det ikke foregår i sitt eget nærmiljø, og dette bærer situasjonen ved Gjøannes preg av. Blant annet i høringsuttalelsen til Presterud Velforening som er positive til blokkbebyggelse, men at den på nabotomten blir for dominerende. En av informantene mener at "alle" forstår at det må bygges tettere i Bærum, allikevel blir det ikke gjort de nødvendige grepene. Selv ved kollektivtraséen som på Gjøannes.

Situasjonen i Bærum virker preget av en typisk *not in my backyard* (NIMBY) holdning til fortetting der "alle" forstår nødvendigheten av å bygge tettere og mer kompakt, men ingen ønsker denne utviklingen i sitt nabolag.

Det er i det teoretiske perspektivet forklart hvordan identitet er dynamisk og kontinuerlig i endring. Hvis stedets funksjoner og sosiale praksis bryter med den dominerende oppfatningen av stedet vil stedsidentiteten gradvis endres (Berg et al. 2004). Den historiske analysen viser hvordan utviklingen i Bærum har foregått i tråd med verdier som bygger på et forstadsideal.

Dette kan dermed bety at så lenge den kollektive forståelsen av Bærum vektlegger

et forstadsideal der boligblokker er et fremmedelement vil stedsidentitet være en hindring for fortetting. Motstanden til fortetting kan i følge teorien dermed reduseres ved å endre de inntrykkene som forsterker Bærum som villaforstad. En av informantene forteller at håndtering av motstand mot fortetting "handler om å bryte atferd." Hvis den kollektive oppfatningen av Bærum gradvis kan endres fra å vektlegge verdier som er i tråd med forstadsidealet til verdier som er mer i tråd med strategi om kompakt by- og tettstedsutvikling kan motstanden til fortetting også gradvis reduseres.

Oppgaven viser at forståelsen av Bærum og Gjøannes som den typiske villaforstaden både kan være historisk betinget, men også være et resultat av de verdiene som vektlegges som kvaliteter fordi dette påvirker den kommunale arealplanleggingen og planprosessene.

Det kan dermed konkluderes med at stedsidentitet kan fungere som en betydelig motkraft til fortetting.

6.2 Avsluttende refleksjoner

Som vist i denne oppgaven har overordnede myndigheter gjerne en annen forståelse av sted enn lokalbefolkningen. Dette kan skape konflikter i planprosesser som gjerne ikke påregnes fra de sentrale myndighetene som planaktør. Forhåpentligvis kan denne oppgaven bidra til en bevisstgjøring om hvordan ulike forståelser av sted kan påvirke arealplanleggingen. Et mer bevist forhold til menneskers tilhørighet og identitet knyttet til steder tror jeg vil kunne hindre utbyggingskonflikter og det kan bidra til fortettingsprosjekter som er mer i tråd med ønskene til allerede eksisterende innbyggere.

Dette må allikevel ikke gå på bekostning av nødvendig tetthetsgrad, men bedre forståelse av de ulike oppfatningene av stedsbegrepet kan forhindre enkelte konflikter. Dette kan igjen bidra til å oppfylle Regjeringens målsetning om mer effektive planprosesser.

6.2.1 Metodiske refleksjoner og videre studier

Utvalgene i undersøkelsen er relativt små, men jeg føler allikevel de ga tilstrekkelig data for å kunne svare på oppgavens problemstilling. Det empiriske grunnlaget ville vært sterkere hvis Presterud Velforening ønsket å stille til intervju, men etter flere henvendelser var det klart at dette ikke lot seg gjennomføre. Velforeninger i andre områder enn Gjøannes ble ikke kontaktet, fordi formålet med å intervju Presterud Velforening var mer data om motstanden mot fortetting på Gjøannes.

Denne oppgaven fokuserer på innbyggernes tilhørighet, men for et bredere kunnskapsgrunnlag om stedsidentitet som motkraft til fortetting vil det også være interessant å undersøke hvilken oppfatning

andre aktører har til stedet. En annen interessant innfallsvinkel kunne vært å undersøkt hvordan Bærum oppleves av mennesker uten tilknytning til området. Har de den samme oppfatningen av Bærum som innbyggerne? Hvilken betydning eventuelle stedsmyter om Bærum og kommunens innbyggere kunne også vært interessant å studere i forhold til stedidentitet.

Bærum ble delvis valgt som undersøkelsesområde på grunn av en særegen identitet, og oppgaven viser at denne kan fungere som motkraft til fortetting. Andre steder vil menneskers stedsidentitet være annerledes og det er tenkelig at stedsidentitet ved andre undersøkelsesområder kan fungere som en drivkraft til kompakt- by og tettstedsutvikling. Etter undersøkelsen viser det seg at det innad i Bærum er et tydelig skille mellom hvordan kommunens innbyggere oppfatter østre og vestre Bærum. Denne todelingen bør kommuniseres tydeligere ved videre studier.

Opgaven viser også at stedsidentitet er individuelt, det vil dermed si at hva hver enkelt tillegger betydning for tilhørighet og identitet vil variere. Det er derfor viktig å påpeke at ulike forestillinger om steder vil forekomme og at ingens oppfatning av et sted vil være nøyaktig den samme.

Avslutningsvis er det nødvendig å nevne kausalitet. Tankekartet laget i forstudiet i forkant av skrivesemesteret viser at det er flere forhold som kan oppfattes som hindringer for fortetting. Det vil være mange ulike faktorer som påvirker hvordan stedsidentitet kan fungere eller oppfattes som en motkraft til fortetting. Det kan blandt annet være bakenforliggende årsaker eller flere faktorer i kombinasjon med hverandre som utgjør hindringen.

Opggaven anvender stedsteori og teori knyttet til urban sprawl for å belyse stedsidentitet som motkraft til fortetting. Andre innfallsvinkler til det teoretiske perspektivet vil muligens gi andre svar fordi det er vanskelig å kunne gi hele bildet når en problemstilling skal belyses ut i fra teori.

Med andre ord er det vanskelig å vite om stedsidentitet alene er en hindring. Denne oppgaven argumenterer for hvordan menneskers stedsidentitet fungerer som en hindring ved fortetting på Gjøannes og i Bærum generelt, mer forskning på dette vil likevel være nødvendig for sikrere å kunne forstå stedsidentitets rolle som motkraft til fortetting.

Denne oppgavens grad av reliabilitet vurderer jeg som høy, datamaterialet viser at ulike innsamlingsmetoder gir de samme resultatene. Datamaterialet kan med andre ord oppfattes som pålitelig.

Opgavens validitet henviser til datamaterialets relevans for undersøkelsen. Lav validitet vil si at den metodiske fremgangsmåten er uenget for å besvare oppgavens problemstilling. Denne oppgavens validitet vurderer jeg som nokså høy, men noen andre innfallsvinkler til undersøkelsen kunne gitt forbedringer. At skillet mellom østre og vestre Bærum ikke er kommunisert tydeligere kan trekkes frem som elementer som svekker oppgavens validitet. Det samme kan sies om intervjuguiden til dybdeintervjuene som i ettertid kan ses på som for generell med tanke på undersøkelsesområdet Gjøannes, dette gjelder også spørreundersøkelsen.

Den generelle oppfatningen av Bærum og den av Gjøannes virker å stemme overens, dermed mener jeg oppgavens problemstilling er blitt besvart og oppgavens grad av validitet er høy, men med muligheter til forbedring.

Referanser

Litteraturliste

- Agnew, J. (1987): *Place and Politics: the Geographical Mediation of State and Society*. London, Allen & Unwin.
- Amundsen, A. B. (2004): *Articulations of Identity: A Methodological Essay and a Report of Askim and Tidaholm*. (Fra Skogheim & Vestby 2010).
- Berg, N. G., Dale, B., Lysgård, H. K. Løfgren, A. (2004): *Mennesker, steder og regionale endringer*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag.
- Boulding, K. E. (1961): *The Image: Knowledge in Life and Society*. Chicago, University of Michigan Press. (Fra Relph 1976)
- Bratberg, T. T. V. (1995): *Bygningsloven 150 år, 1845-1995 – Lovens opprinnelse og utvikling*. Steinkjer, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- Brown, B. B. Perkins, D. D. (1992): Disruptions in place attachment. *Place attachment*: 279-304. New York, Plenum Press.
- Brown, B. B. Perkins, D. D. Brown, G. (2003): Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23 (3): 259- 271.
- Brueckner, J. K. (2000): Urban Sprawl: Diagnosis and Remedies. *International Regional Science Review*, 23 (2): 160-171.
- Bæringen (2016): *Større og sterkere – eller sterk nok alene? Tall fra innbyggerundersøkelsen 2015*. Bæringen 04.02.16. Bærum kommune.
- Bærum kommune (2016): *Planstrategi og planprogram for kommuneplanens samfunnsdel og arealdel 2017-2030*. Vedtatt 9.2.2016
- Bærum kommune (2003): *Kommuneplanens arealdel 2002-2020, bestemmelser og retningslinjer*. Vedtatt 4.6.2003.
- Bærum kommune (2010): *Kommuneplanens arealdel for 2010-2020 – Rådmannens forslag til kommuneplanens arealdel for perioden 2010-2020*. Arkivkode: N-010.1
- Bærum kommune (2010a): *Kommuneplanens arealdel for 2010-2020 – Vedlegg nr. 7 Bestemmelser og retningslinjer til plankartet*.
- Carruthers, J. I. Ulfarsson G. F. (2002): Fragmentation and Sprawl: Evidence from Interregional Analysis. *Growth and Change*, 33 (3): 312-340.
- Castree, N. Kitchin, R. Rogers, A. (2016): *Oxford Dictionary of Human Geography*. Oxford University Press. Online Version.
- Christiansen, P. Loftsgarden, T. (2011): *Drivkrefter bak urban sprawl i Europa*. TØI rapport 1134/2011.
- Cosgrove, D. (2006): Modernity, Community and the Landscape Idea. *Journal of Material Culture*, 11 (1/2): 49–66.
- Davison, G. (2013): The Suburban Idea and Its Enemies. *Journal of Urban History*, 39 (5): 829-847.
- Erwing, R. (1997): Is Los Angeles-style sprawl desirable? *Journal of American Planning Association*, 63 (1): 107-126.
- Fishman, R. (1987): *Bourgeois Utopias – The Rise and Fall of Suburbia*. New York, Basic Books Inc. Publishers.

- Giddens, A. (1984): *The Constitution of Society*. Oakland, U.C Press. (Fra Berg et al. 2004).
- Grønmo, S. (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Gottmann, J. (1973): *The Significance of Territory*. Charlottesville, University of Virginia Press (Fra Castree et al. 2016).
- Guttu, J. Thorén, A-K. H. (1996): *Fortetting med kvalitet*. Miljøverndepartementet veileder T-1267.
- Hall, P. (2002): *Cities of Tomorrow*. Oxford, Blackwell Publishing, 3rd ed.
- Hanssen, G. S. Hofstad, H. Saglie, I-L. (2015): *Kompakt byutvikling, muligheter og utfordringer*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Helle, K. Eliassen, F. Myhre, J. E. Stugu, O. S. (2006): *Norsk byhistorie – urbanisering gjennom 1300 år*. Oslo, Pax Forlag.
- Holloway, L. Hubbard, P. (2001): *People and Place – The extraordinary geographies of everyday life*. Essex, Prentice Hall. (Fra Berg et al. 2004).
- Jacobsen, D. I. (2005): *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2. utgave. Kristiansand, Høyskoleforlaget.
- Johannessen, A. Christoffersen, L. Tuft, P. A. (2011): *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. 3. Utgave. Oslo, Abstrakt Forlag.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2015): *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging*.
- Kjærdsdam, F. (2010): *Byplanlægningens historie*. 2. utgave, 2. opplag. Aalborg, Aalborg Universitetsforlag.
- Lynch, K. (1960): *The Image of the City*. Cambridge, MIT Press. (Fra Relph 1976).
- Myhre, J. E. (1982): *Bærum 1840-1980*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Nairn, I. (1965): *The American Landscape: A Critical View*. New York, Random House. (Fra Relph 1967).
- Nordberg-Schulz, C. (1978): *Mellom jord og himmel – En bok om steder og hus*. Oslo, Universitetsforlaget.
- OECD (2012): *Compact City Policies: A Comparative Assessment*, OECD Green Growth Studies, OECD Publishing
- Ot. prop. nr.10 (2008-2009): *Lov om endringer i forvaltningslovgivningen mv*. Oslo, Kommunal og regionaldepartementet.
- Proshansky, H. M. Fabian, A. K. Kaminoff, R. (1983): Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3 (1): 57-83.
- Plansamarbeidet (2015): *Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus*. Oslo kommune og Akershus fylkeskommune.
- Plansamarbeidet (u.å.): *Hva er Plansamarbeidet?* Tilgjengelig fra: <http://plansamarbeidet.no/om-plansamarbeidet/> Lest 11.05.16
- Relph, E. (1976): *Place and Placelessness*. Pion Limited, London.
- Ruter reiseplassplanlegger (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://ruter.no/reiseplassplanlegger/> Lest 11.05.16
- Skogheim, R. & Vestby, G. M. (2010): *Kulturarv og stedsidentitet – Kulturarvens betydning for identitetsbygging, profilering og næringsutvikling*. Oslo, NIBR-rapport: 2010:14
- St. Meld nr. 31 (2002-03): *Storbymeldingen*. Oslo, Kommunal- og regionaldepartementet.
- Statistisk sentralbyrå (2015): *Statistikkbanken: Befolkning og areal i tettsteder (kommuner)*. Tilgjengelig fra <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/saveselections.asp> Lest 19.01.16
- Stavanger Aftenblad (2012): *Sjekk hvor mange med millioninntekt som bor nær deg*. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenbladet.no/nyheter/okonomi/Sjekk-hvor-mange-med-millioninntekt-som-bor-nar-deg-3052588.html> Lest 11.05.16

- Store norske leksikon (2012): *Forstad*. Tilgjengelig fra <https://snl.no/forstad> Lest 22.02.16
- Store norske leksikon (2016): *Bærum*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Bærum> Lest 19.01.16
- Tuan, Y. F. (1975): Place: an experiential perspective. *Geographical Review*. 65 (2): 151-165.
- Taylor, N. (1998): *Urban Planning Theory Since 1945*. London, SAGE Publishing
- Vestby, G.M. (2009): *Stedsutvikling i Eidsfjord – sosiokulturell stedsanalyse*. NIBR-rapport 2009:22. Oslo, Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Visit Norway (2016): *Bærum rådhus*. Tilgjengelig fra: <https://www.visitnorway.no/listings/bærum-rådhus/22885/> Lest 11.05.16
- Yin, R. (2007): *Fallstudier: Design och genomförande*. Malmø, Liber.

Figurliste

Figur 1: Fremstilling av oppgavens oppbygning. Egenprodusert illustrasjon.

Figur 2: Bærum kommunegrense i regional kontekst. Egenprodusert illustrasjon, ortofoto fra Kartverket.

Figur 3: Gjønnes plassering i Bærum kommune. Egenprodusert illustrasjon, ortofoto fra Kartverket.

Figur 4: Vedtatt regionalplan for areal og transport i Oslo og Akershus. Plansamarbeidet (2015:7).

Figur 5: Strategisk arealkart for Bærum kommune 2014-2030. Bærum kommune (2010a).

Figur 6: Hva skaper sterkest tilhørighet til Bærum? Grafisk fremstilling av resultat fra spørreundersøkelsen. Respondentene har valgt i kategoriene fra NIBR, det var mulig med flere valg per respondent. Egenprodusert fremstilling.

Figur 7: Hvor viktig er natur og landskap for tilhørighet? Grafisk fremstilling av resultat fra spørreundersøkelsen. Respondentene har rangert fra 1 til 5, 1 tilsvarer svært lite viktig, 5 tilsvarer svært viktig. Egenprodusert fremstilling.

Figur 8: Hvor enig er du i det følgende: Det bør bygges tettere og høyere i Bærum? Grafisk fremstilling av resultat fra spørreundersøkelsen. Respondentene har rangert hvor enige de er i utsagnet. Egenprodusert fremstilling.

Figur 9: Hvor viktig er lokalsamfunn for tilhørighet? Grafisk fremstilling av resultat fra spørreundersøkelsen. Respondentene har rangert fra 1 til 5, 1 tilsvarer svært lite viktig, 5 tilsvarer svært viktig. Egenprodusert fremstilling.

Vedlegg 1

Planlegger

Hvorfor tror du Bærum kalles en bygd?

Skillet mellom østre og vestre Bærum?

Hvilke kvaliteter ønsker kommunen å assosieres med?

Hva tror du skaper sterkest tilhørighet til Bærum?

- Natur og landskap
- Fysiske særpreg og bygde omgivelser
- Næringsliv og arbeidsliv
- Kultur og historie
- Lokal mentalitet og det sosiale liv

Står Bærums identitet sterkt?

Hva betyr folk oppfatning av Bærum for utbyggingsprosjekter?

Hvordan påvirker regionalplan utvikling i Bærum? Ønsket utvikling?

Hvordan opplever du kommunens vilje til kompakt byutvikling?

Hvordan opplever du motstand mot fortetting? Hvordan håndtere?

Kan du fortelle mer om prosessen knyttet til utbygging av Gjønneshjorden? Høringssvar som førte til ny runde ved felt 3? Maktkamp i kommunestyre?

Viktigste hensyn i arealplanleggingen? Har andre samme oppfatning?

Vedlegg 2

Politikere

Hvorfor tror du Bærum kalles en bygd?

Hvordan oppfatter du skillet mellom østre og vestre Bærum?

Hvilke kvaliteter ønsker kommunen å assosieres med? – Og hva tror du er Bærums identitet?

Hva tror du skaper sterkest tilhørighet til Bærum?

- Natur og landskap
- Fysiske særpreg og bygde omgivelser
- Næringsliv og arbeidsliv
- Kultur og historie
- Lokal mentalitet og det sosiale liv

Står Bærums identitet sterkt?

Hva betyr folks oppfatning av Bærum for samfunnsutviklingen?

Hvordan påvirker føringene i regional plan for areal og transport for samfunnsutvikling i Bærum? Gir dette en ønsket utvikling? Hvis ikke, hva er?

Hvordan opplever du motstand mot fortetting, og hvordan kan dette håndteres?

Kan du fortelle mer om prosessen knyttet til utbygging av Gjønneshjorden? Hørings svar som førte til ny runde ved felt 3?

Vedlegg 3

Utbygger

Hvorfor tror du Bærum kalles en bygd?

Hvilke kvaliteter ønsker kommunen å assosieres med?

Hva tror du skaper sterkest tilhørighet til Bærum?

- Natur og landskap
- Fysiske særpreg og bygde omgivelser
- Næringsliv og arbeidsliv
- Kultur og historie
- Lokal mentalitet og det sosiale liv

Hvordan bruker utbygger disse kvalitetene?

Hva betyr folk oppfatning av Bærum for utbyggingsprosjekter?

Hvordan opplever du motstanden mot fortetting, og hvordan kan dette håndteres?

Hvordan opplever du kommunens vilje til kompakt byutvikling? Hvis; hvem/hva bremses?

Hvilke utfordringer oppstår mellom utbygger og de allerede eksisterende innbyggerne ved nye prosjekter?

Har du fått ett inntrykk av sterke velforeninger?

Kan du fortelle mer om prosessen knyttet til utbygging av Gjønneshjorden? Høringsvar som førte til ny runde ved felt 3? Maktkamp i kommunestyre?

Vedlegg 4

Kvantitativ intervjuguide, lokalbefolkning

Alder: Hvor bor du? _____

Kjønn: Hvor lenge har du bodd der? _____

Bærum kvaliteter og tilhørighet

Hvor viktig er natur og landskap? Svar på en skala fra 1-5, der 1 er lite viktig og 5 er svært viktig.

1 2 3 4 5

Hvor viktig er ditt lokalmiljø for trivsel? Svar på en skala fra 1-5, der 1 er lite viktig og 5 er svært viktig.

1 2 3 4 5

Hvor viktig er nærhet til Oslo? Svar på en skala fra 1-5, der 1 er lite viktig og 5 er svært viktig.

1 2 3 4 5

Hva liker du best med Bærum? Beskriv dette med 1-3 stikkord.

*Hvor enig er du i det følgende: **Det må bygges tettere og høyere i Bærum.***

- Helt uenig - Litt uenig - Enig - Svært enig - Ingen mening

Hvilket begrep beskriver Bærum best? Sett ring rundt.

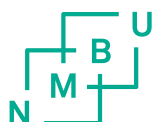
- Bygd - Forstad - By - Som en del av Oslo

Hvilket begrep beskriver ditt nabolag/nærmiljø best?

- Bygd - Forstad - By - Som en del av Oslo

Hva skaper sterkest tilhørighet til Bærum?

- Natur og landskap
- Fysiske særpreget og bygde omgivelser
- Næringsliv og arbeidsliv
- Kultur og historie
- Lokal mentalitet og det sosiale liv

Norges miljø- og biovitenskapelig universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway